

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE İLİNDE SU ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ
EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DENİZ TUĞÇE TUNÇ

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Sibel TAN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE İLİNDE SU ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ EĞİLİMLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS YETERLİLİK TEZİ

DENİZ TUĞÇE TUNÇ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Sibel TAN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Deniz Tuğçe TUNÇ tarafından Prof. Dr. Sibel TAN yönetiminde hazırlanan ve **08/08/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “Çanakkale ilinde su ürünleri tüketimi eğilimlerinin incelenmesi” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. Sibel TAN
(Danışman)

.....

Doç. Dr. Bengü EVEREST

.....

Prof. Dr. Serkan GÜRLÜK

.....

Tez No : 10486748

Tez Savunma Tarihi : 08/08/2022

.....
Doç. Dr. Yener PAZARCIK
Enstitü Müdürü

../../2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Deniz Tuğçe TUNÇ

08/08/2022

TEŞEKKÜR

Tezime ilgili çalıőmalarımnda desteklerini benden esirgemeyen başta danışman hocam Prof. Dr. Sibel TAN ve Arő. Gör. Sema Ezgi YÜCEER olmak üzere Tarım Ekonomisi Bölümünün değerli hocalarına sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tüm hayatım boyunca ve tez çalıőmam sırasında tüm zorluklarda yanımda olan annem Ümran TUNÇ ve babam Engin TUNÇ'a, anketime katılmayı kabul eden Çanakkale İli Balık Tüketicilerine de çok teşekkür ederim.

Deniz Tuğçe TUNÇ
anakkale, Ağustos 2022

ÖZET

ÇANAKKALE İLİNDE SU ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ

Deniz Tuğçe TUNÇ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Sibel TAN

08/08/2022, 55

Bu araştırma, Çanakkale ili Merkez ilçedeki tüketicilerin su ürünleri tüketimi eğilimlerini incelemek amacıyla 272 kişi ile yüz yüze görüşme sağlanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında; Çanakkale ili Merkez ilçede yaşayan bireylerin sosyoekonomik özellikleri ile su ürünlerine ayırdıkları bütçe, balık tüketim miktarları (kg), su ürünleri tüketim tercihleri, hangi sıklıkla su ürünleri tükettikleri, sıklıkla hangi öğünde ve mevsimlerde tükettikleri, su ürünleri tüketim sebepleri, su ürünleri tüketmiyorlarsa sebepleri ve benzeri parametrelerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara göre Çanakkale ilinde yapılan anket çalışması sonucunda katılımcıların %62,9'u kadın iken %37,1'i erkektir. Katılımcıların %40,1'i 21-30 yaş aralığındadır. Katılımcıların %98,2'si balık tüketmektedir. Balık tüketen kişilerin %34,5'i haftada bir kez balık tüketirken, %20,2'si haftada birden fazla tüketmektedir. Balık dışı su ürünleri ele alındığında ise bu oranlar farklılaşmaktadır. Katılımcıların %49,6'sı balık dışı su ürünleri tüketirken, %50,4'ü balık dışı su ürünleri tüketmemektedir. Katılımcılar balık dışı su ürünlerini %32,8 oranla alışkın olmadıkları için, %26,9 oranla ise pahalı buldukları için tüketmemektedir.

Çanakkale ilinin mevcut su ürünleri tüketimi göz önünde bulundurularak anket çalışmasının sonuçları değerlendirildiğinde; Çanakkale ilinde kişi başına aylık su ürünleri tüketimi Türkiye ortalamasının üzerindedir. Fakat tüketicinin balık tüketimine karşı olan

tutumu ile diğer su ürünlerine karşı tutumu farklılık göstermektedir. Balık haricindeki diğer su ürünlerinin tüketimi, balık tüketimi kadar yaygın olamamakla birlikte tüketicilerin diğer su ürünlerine karşı ön yargıları mevcuttur. İnsan sağlığında balık kadar öneme sahip olan, zengin protein kaynağı su ürünlerine karşı bilincin ve tüketimin artırılmasına yönelik çalışmalar ilgili kurumlarca yürütülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Su ürünleri, Balık, Tüketici, Tüketim Tercihleri

ABSTRACT

INVESTIGATION OF AQUACULTURE CONSUMPTION TRENDS IN ÇANAKKALE PROVINCE

Deniz Tuğçe TUNÇ

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Agricultural Economics

Advisor: Prof. Dr. Sibel TAN

08/08/2022, 55

This research was carried out by providing face-to-face interviews with 272 people in order to examine the trends of consumers in the central district of Çanakkale. Within the scope of the research; It is aimed to determine the socio-economic characteristics of the individuals living in the central district of Çanakkale and the budget allocated to aquaculture, fish consumption amounts (kg), aquaculture consumption preferences, how often they consume aquatic products, in which meals and seasons they frequently consume, the reasons for consuming aquaculture, the reasons if they do not consume aquaculture and similar parameters.

According to the results obtained from the research findings, as a result of the survey conducted in Çanakkale, 62.9% of the participants were women and 37.1% were men. 40.1% of the participants are between the ages of 21-30. 98.2% of the participants consume fish. While 34.5% of people who consume fish consume fish once a week, 20.2% consume more than once a week. When non-fish aquaculture products are considered, these rates differ. While 49.6% of the participants consumed non-fish aquatic products, 50.4% did not consume non-fish aquatic products. Participants do not consume non-fish aquatic products because they are not used to them 32.8% and because they find them expensive at a rate of 26.9%.

When the results of the survey study are evaluated by considering the current aquaculture consumption of Çanakkale province; Monthly consumption of aquaculture products per capita in Çanakkale province is above the average in Turkey. However, the consumer's attitude towards fish consumption and his attitude towards other aquaculture products differs. Although the consumption of other aquatic products other than fish is not as common as the consumption of fish, consumers have prejudices against other aquatic products. Studies to increase awareness and consumption of rich protein source aquatic products, which are as important as fish in human health, should be carried out by the relevant institutions.

Keywords: Canakkale, Seafood, Fish, Consumer, Consumption Preferences

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Dünyada Su Ürünlerinin Mevcut Durumu.....	3
1.1.1. Dünyada Su Ürünleri Üretimi.....	3
1.1.2. Dünyada Su Ürünleri Tüketimi.....	4
1.2. Türkiye’de Su Ürünlerinin Mevcut Durumu.....	5
1.2.1. Türkiye Su Ürünleri Üretimi.....	5
1.2.2. Türkiye’de Su Ürünleri Dış Ticareti.....	6
1.2.3. Türkiye’de Su Ürünleri Tüketimi.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

8

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ/MATERYAL YÖNTEM

13

3.1. Materyal.....	13
--------------------	----

3.2.	Yöntem.....	13
3.2.1.	Verilerin Toplanmasında Kullanılan Yöntem.....	13
3.2.2.	Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntem.....	14

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

15

4.1.	Genel Bulgular.....	15
4.1.1.	Tüketicilerin Cinsiyet, Yaş ve Medeni Durumları.....	15
4.1.2.	Tüketicilerin Doğum Yeri, Eğitim ve Mesleki Durumları.....	16
4.1.3.	Tüketicilerin Hane halkı Büyüklükleri, Gelir ve Sosyal Güvence Durumları.....	18
4.1.4.	Tüketicilerin Balık ve Su Ürünleri Tüketim Kararlarını Etkileyebilecek Diğer Özellikleri.....	20
4.2.	Balık ve Diğer Su Ürünlerinde, Tüketim, Tercih ve Tedarik Eğilimleri.....	22
4.2.1.	Tüketicilerin Balık Tüketim Eğilimleri.....	22
4.2.2.	Balık Dışında Diğer Su ürünleri Tüketim Durumu.....	38
4.2.3.	Balık ve Diğer Su Ürünlerinin Tedarik Durumu.....	41
4.2.4.	Tüketicilerin Toplam Gıda ve Su Ürünleri İçin Harcama Durumları ve Fiyatlar Konusunda Düşünceleri.....	43

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ ve ÖNERİLER

46

KAYNAKÇA	51
EK 1. ANKET.....	I
ÖZGEÇMİŞ	XII

SİMGELER VE KISALTMALAR

%	Yüzde
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
EUROSTAD	Avrupa Birliği İstatistik Ofisi
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü)
Kg	Kilogram
TL	Türk Lirası
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Dünya su ürünleri üretimi (bin ton)	3
Tablo 2	Ülkelere göre dünya su ürünleri üretimi (bin ton)	4
Tablo 3	Türkiye’de su ürünleri üretimi	6
Tablo 4	Türkiye’de su ürünleri dış ticareti	7
Tablo 5	Türkiye’de su ürünleri tüketim miktarı	7
Tablo 6	Tüketicilerin cinsiyetlerine göre dağılımları	15
Tablo 7	Tüketicilerin yaşlarına göre dağılımları	16
Tablo 8	Tüketicilerin medeni durumlarına göre dağılımları	16
Tablo 9	Tüketicilerin doğum yerlerine göre dağılımları	17
Tablo 10	Tüketicilerin eğitim durumlarına göre dağılımları	17
Tablo 11	Tüketicilerin mesleklerine göre dağılımları	18
Tablo 12	Tüketicilerin hane halkı büyüklüklerine göre dağılımları	19
Tablo 13	Tüketicilerin gelir dağılımları	19
Tablo 14	Tüketicilerin spor yapma durumları	20
Tablo 15	Tüketicilerin sigara kullanım durumları	20
Tablo 16	Tüketicilerin kronik rahatsızlık durumları	21
Tablo 17	Tüketicilerin su ürünleri tüketim zorunluluğu	21
Tablo 18	Tüketicilerin reklam ve tanıtımlara dair tutumları	21
Tablo 19	Tüketicilerin bilinçlendirme faaliyetlerine karşı tutumları	22
Tablo 20	Tüketicilerin balık tüketim sebepleri	23
Tablo 21	Tüketicilerin balık tüketmeme sebepleri	23
Tablo 22	Tüketicilerin balık tüketim miktarları (kg/ay)	24
Tablo 23	Tüketicilerin balık tüketim sıklığı	25

Tablo 24	Medeni durum ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki	26
Tablo 25	Gelir düzeyi ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki	26
Tablo 26	Tüketicilerin et tüketim tercihleri	27
Tablo 27	Tüketicilerin deniz veya kültür balığı tercihleri	27
Tablo 28	Tüketicilerin deniz balığı tercih sebebi	28
Tablo 29	Tüketicilerin balığı daha çok kim için satın aldığı	28
Tablo 30	Eğitim düzeyi ile tüketicilerin balığı kim için satın aldığı ilişkisi	29
Tablo 31	Gelir düzeyi ile tüketicilerin balığı kim için satın aldığı ilişkisi	29
Tablo 32	Tüketicilerin en çok hangi balığı sevdiği	30
Tablo 33	Tüketicilerin en çok hangi balığı tükettiği	31
Tablo 34	Tüketicilerin balık tüketme biçimi	31
Tablo 35	Tüketicilerin balık tüketim mevsimi	32
Tablo 36	Tüketicilerin balık tüketim öğünü	32
Tablo 37	Tüketicilerin sıklıkla hangi ortamlarda balık tükettiği	33
Tablo 38	Tüketicilerin balık tercihindeki kriterleri	34
Tablo 39	Tüketicilerin balık avlama durumu	34
Tablo 40	Tüketicilerin avladıkları balıkları tüketme durumu	35
Tablo 41	Avladığı balığı tüketen tüketicilerin balık satın alımlarına etkisi	35
Tablo 42	Balık avlayanların balık boyuna dikkat durumları	35
Tablo 43	Tüketicilerin av yasağına dikkat durumu	36
Tablo 44	Tüketicilerin av yasağına duyarlılıklarının nedenleri	36
Tablo 45	Covid-19 salgını'nın tüketim üzerine etkisi	36
Tablo 46	Covid-19 salgın döneminde tüketimlerindeki artış sebebi	37
Tablo 47	Müsilajın tüketim üzerine etkisi	37
Tablo 48	Müsilaj döneminde tüketimlerindeki azalış sebebi	38
Tablo 49	Ankete katılanların balık dışında su ürünleri tüketimi	38

Tablo 50	Eğitim durumu ile balık dışı su ürünleri tüketimi arasındaki ilişki	39
Tablo 51	Gelir düzeyi ile balık dışı su ürünleri tüketimi arasındaki ilişki	39
Tablo 52	Tüketicilerin sıklıkla tükettikleri diğer su ürünleri	40
Tablo 53	Tüketicilerin su ürünleri tükettikleri ortam	40
Tablo 54	Tüketicilerin su ürünleri tüketmeme sebepleri	40
Tablo 55	Tüketicilerin balık ve diğer su ürünlerini tedarik yerleri	41
Tablo 56	Tedarik yerlerinin tüketim tercihleri üzerine etkisi	42
Tablo 57	Tüketicilerin su ürünleri temin ettiği yeri tercih etme sebebi	42
Tablo 58	Tüketicilerin su ürünleri çeşitliliğini yeterli bulup bulmadığı	43
Tablo 59	Tüketicilerin toplam gıda harcamaları	43
Tablo 60	Tüketicilerin balık için tüketim harcamaları	43
Tablo 61	Tüketicilerin diğer su ürünleri için tüketim harcamaları	44
Tablo 62	Tüketicilerin balık fiyatları ile diğer et fiyatlarını mukayesesi	44
Tablo 63	Tüketicilerin balık fiyatlarını neden pahalı bulduğu	45
Tablo 64	Balık fiyatları ve tüketimleri arasındaki ilişki	45

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Beslenme; büyüme yaşam ve sağlığın korunması için gerekli temel besin öğelerinin dışarıdan alınmasıdır. Temel besin öğeleri proteinler, yağlar, karbonhidratlar, mineraller, vitaminler ve su şeklinde gruplandırılmakta olup, bu besin öğelerinin yeterli miktarda ve uygun zamanda alınması ise dengeli beslenme olarak tanımlanır (Baysal, 2018).

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de sağlıklı nesiller için dengeli beslenme politikalarının oluşturulması, beslenme rehberlerinin oluşturulması ve besleme konusunda tüketici bilincinin geliştirilmesi önemlidir. Bu konuda tüketiciye rehberlik edecek en somut belge 2010 yılından itibaren ve Sağlık Bakanlığı bünyesinde oluşturulan “Türkiye sağlıklı yemek tabağı” ve “Türkiye fiziksel aktivite ve beslenme piramidi” olup, su ürünleri tüketimi et, süt, yoğurt, peynir yumurta gibi ürünler arasında yer almıştır. (Sağlık Bakanlığı, 2022).

Su kaynakları dünyanın artan besin ihtiyacını karşılamada oldukça önemli bir potansiyeldir (Olgunoğlu vd., 2014). Dünya sularında günümüzde 20.000’den fazla balık, kabuklu, deniz hayvanı ve memeli deniz türleri yaşamaktadır ve bu türlerin yaklaşık 250 türü insanların beslenmesinde çeşitli şekillerde yer almaktadır (Besler, 2008). Başta balık olmak üzere su ürünleri, tarihin ilk dönemlerinden beri insanların beslenmesinde yer alan, sahip olduğu protein, vitamin ve minerallerle besin değerleri bakımından üstün özellikleri bulunan, her yaştaki insanın sağlıklı ve dengeli beslenmesi için önemli gıdalardır. Su ürünlerinin diğer hayvansal kökenli protein kaynaklarına göre bünyesinde doymamış yağ asitleri barındırıyor olmasının yanı sıra; Su ürünleri mineral maddelerce zengin kaynaklardır (Atar ve Alçiçek, 2009). Su ürünlerinde vitamin düzeyi balık türüne göre değişmekle birlikte suda çözünen B ve C vitaminleri karasal hayvanlarla benzer olup yağda eriyen A, D, E ve K vitaminlerini genellikle daha fazla içerirler (Turan vd., 2006). Yapılan araştırmalarda insanlarda kalp krizi ve diğer hastalıkların riskini azaltma yararının yalnızca tatlı ve tuzlu su ortamlarındaki hayvanlarda ve diğer bitkilerde bulunan kendine özel omega 3 yağ asitleri ile ilgili olduğu belirlenmiştir (Kaya vd., 2004). Hamilelik sırasında deniz ürünlerinin düşük alımı, düşüklere yol açabileceği belirlenmiştir (Leblanc, 2006; Hibbeln vd., 2007; Bemrah vd., 2009).

Özetle su ürünleri sektörü, gıda güvencesinin temininde ve halkın dengeli beslenmesinde, istihdam oluşturmada, ülke ekonomisine makro ve mikro düzeyde önemli

katkı sağlamaktadır. Su ürünleri uluslararası alanda ticareti en fazla yapılan gıda maddesidir. Dünyada 2018 yılında su ürünleri ihracatının mali değeri 167 milyar dolardır. Su ürünleri ihracatı, 2018 yılında tarım ürünleri (orman ürünleri hariç) ihracat değerinin yaklaşık yüzde 11'ini oluşturmaktadır (FAO, 2020). Bu zincirin her alanında ihtiyaç duyulan iş gücü aynı zamanda ticareti gerçekleştiren tüm ülkeler için iyi bir istihdam olanağı sağladığı bilinmektedir.

Sağlık açısından yararlarına bakıldığında su ürünleri ve özellikle balık önemli bir gıda maddesi haline gelmektedir. Sağlık açısından yararları bilinmesine rağmen su ürünleri potansiyelinin bulunduğu, sahil kenti olan Çanakkale’de tüketim dünyanın ortalama tüketim seviyelerine taşınmamaktadır. Önceki benzer çalışmalara bakıldığında Çanakkale su ürünleri tüketim oranının Türkiye ortalamasından ve Türkiye genelindeki birçok ilden yüksek olmasına rağmen dünya geneline göre düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Çanakkale’de mevcut imkanlar dahilinde tüm su ürünleri çeşitlerinin tüketiminin istenilen seviyede olmaması, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Özellikle dengeli beslenme bilincini benimsemiş olan gelişmiş ülkelerdeki kişi başına su ürünleri tüketim miktarının dünya ortalamasının üzerinde oluşu, su ürünlerinin sağlık açısından öneminin bir göstergesidir. Bu oranın düşüklüğü ve bu duruma neden olan faktörler belirlenmelidir. Türkiye tüketimi incelenecek olduğunda, bölgeden bölgeye farklılık göstermekle birlikte; kişi başına ortalama balık tüketimi 2017 yılında 5,5 kg olarak gerçekleşirken, 2018 yılında %11,8 artarak 6,1 kg olarak gerçekleşmiştir (TUİK, 2019). Diğer taraftan 2019 yılında ise kişi başına düşen yıllık su ürünleri tüketim miktarının 6,3 kg’a yükseldiği görülmektedir (TUİK, 2020). Dünyada ise 2018 yılında kişi başına düşen su ürünleri tüketiminin 20,5 kilogram olduğu görülmektedir (FAO, 2019). Su ürünleri, sağlıklı beslenme öğelerinin vazgeçilmezleri arasında yer alan bir besin maddesidir. Özellikle obezite ile mücadelede Dünya Sağlık Örgütü iyi bir hayvansal protein kaynağı olarak su ürünlerine vurgu yapmaktadır. Ancak kişi başı tüketim verileri incelendiğinde Türkiye’de su ürünleri tüketim alışkanlığının gelişmemiş ülkelerin dahi gerisinde olduğu görülmektedir.

Türkiye’de su ürünleri tüketimi son yıllarda artış göstermesine rağmen henüz istenilen düzeye gelmemiştir. Su ürünleri tüketim eğilimlerinin incelenmesi, bu eğilimleri etkileyen faktörlerin belirlenmesi, bu bulgular ışığında su ürünleri tüketimini artıracak stratejilerin önerilmesi bu çalışmanın temel amacıdır.

Türkiye'nin en batısında bulunan Çanakkale coğrafik ve kültürel yapısı, kıyı şeridi uzunluğu ve tüketici eğilimleri açısından su ürünleri tüketim potansiyeli yüksek bir ildir. Dolayısıyla Çanakkale'de balık ve diğer su ürünlerinin tüketimi konusunda yapılacak çalışmalar özellikle tüketici politikaları oluşturmak açısından faydalı olacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın giriş bölümünde Dünyada ve Türkiye'de su ürünleri üretim ve tüketim değerleri incelenmiş, ikinci bölümde bu konuda daha önce yapılan çalışmalara yer verilmiş, üçüncü bölümde materyal ve yöntem belirlenmiş, dördüncü bölümde araştırma bulguları sunulmuş ve beşinci bölümde ise araştırmanın sonuçları verilerek öneriler sunulmuştur.

1.1. Dünyada Su Ürünlerinin Mevcut Durumu

1.1.1. Dünyada Su Ürünleri Üretimi

Dünya Gıda ve Tarım Organizasyonu (FAO) rakamlarına göre dünyada 2014-2018 yılları arasında avcılık üretiminde %6,7'lik artış, yetiştiricilikte ise %16,4'lük bir artış, diğer taraftan toplam su ürünleri üretiminde dünya toplamında %10,9 oranında bir artış olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1

Dünya su ürünleri üretimi (bin ton)

Yıllar	Avcılık Miktarı	Yetiştiricilik Miktarı	Toplam Miktar
2014	90.383	70.554	160.937
2015	91.611	72.812	164.424
2016	89.628	76.557	166.186
2017	93.117	79.610	172.727
2018	96.429	82.121	178.550
Değişim(%)	6,7	16,4	10,9

Kaynak: FAO, 2020.

Avcılıkla üretimin yetiştiricilik ile üretime göre daha az artış göstermesinin sebebi deniz ekosisteminin risk ve belirsizliklere açık oluşu, bilinçsiz ve aşırı avlanma sonucu avcılığı yapılan deniz ürünlerinin miktarlarının azalmasına ek olarak diğer insan sonucu faaliyetler ve giderek artan küresel ısınma sonucu olumsuz çevre koşulları gösterilebilir. Bu etki sonucunda hali hazırda avcılığı yapılan su ürünleri çeşitliliği ve miktarı azalmaktadır, hem deniz ekosistemlerindeki sürdürülebilirliği mümkün kılmak adına hem de artan dünya nüfusunun su ürünleri tüketimi ihtiyacını karşılamak adına yetiştiricilik ile üretime çok daha

fazla önem verilmesi gerekmektedir (Tunç ve Tan, 2021). Yetiştiricilik ile üretimin daha fazla artış göstermesinin sebepleri ise; ilerleyen teknoloji ve imkanlar, artan nüfusun talebini karşılama ihtiyacı ve avcılıkla gerçekleştirilen üretim oranının giderek azalması sonucu meydana gelen açığı kapatma ihtiyacı olarak yorumlanmaktadır.

Dünyada su ürünleri üretimi ülkeler itibariyle incelendiğinde 2014 ve 2018 yılları en yüksek üretim miktarına sahip ülke olan Çin’de üretim %6,5 oranında arttırmıştır. Sırasıyla Endonezya’da su ürünleri üretiminde %17,8 oranında bir artış görülürken, ardından Hindistan’da %25,5 oranında bir artış meydana gelmiştir. Diğer taraftan 2014 ve 2018 yılları arasında su ürünleri üretiminde Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) %3,6, Japonya’da ise %12,0 oranında bir azalma gerçekleştirmiştir. Dünya su ürünleri üretiminde Türkiye’nin üretim miktarı incelenecek olduğunda; deniz ekosisteminin risk ve belirsizliklere açık olması gibi sebeplerden dolayı üretimde dalgalanmalar söz konusu olsa da 2014 ve 2018 yılları arasında %16,6’lık bir artış gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 2).

Tablo 2

Ülkelere göre dünya su ürünleri üretimi (bin ton)

Ülkeler	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim(%)
Çin	58.415	60.135	61.605	62.198	62.207	6,5
Endonezya	10.758	11.070	11.495	12.307	12.668	17,8
Hindistan	9.870	10.103	10.876	11.711	12.386	25,5
Vietnam	6.083	6.322	6.648	7.136	7.481	23,0
Peru	3.688	4.915	3.897	4.257	7.273	97,2
Rusya	4.420	4.609	4.932	5.049	5.308	20,1
ABD	5.406	5.466	5.348	5.473	5.212	-3,6
Bangladeş	3.548	3.684	3.878	4.134	4.276	20,5
Norveç	3.634	3.674	3.359	3.686	3.843	5,8
Japonya	4.286	4.109	3.876	3.821	3.773	-12,0
Tayland	2.567	2.421	2.493	2.394	2.598	1,2
Türkiye	536	670	585	627	625	16,6
Diğer	47.996	47.482	47.462	50.213	51.198	6,7
Dünya	160.937	164.424	166.186	172.727	178.550	10,9

Kaynak: FAO, 2020.

1.1.2. Dünyada Su Ürünleri Tüketimi

Dünyada FAO rakamlarına göre 2018 yılında, toplam su ürünleri üretimi yaklaşık 179 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktarın 156 milyon tonu direkt olarak gıda temini olarak kullanılmakta olup, geri kalan 22 milyon ton, gıda dışı ürünlerin üretiminde

kullanılmaktadır. Dünya geneline bakıldığında 2017 yılında hayvansal protein ihtiyacının%17,0'sinin su ürünleri tüketiminden karşıladığı ve bu rakamın tüketilen tüm proteinlerin %7,0'sine denk geldiği tespit edilmiştir (FAO, 2020).

Dünyada kişi başına su ürünleri tüketimi 2018 yılında 20,5 kg'dır. Bölgeler ve ülkeler arasında balık tüketim miktarı farklılıklar göstermekle beraber başta tüketici davranışları, beslenme kültürü gibi belirli eğilimler tespit edilmiştir. Gelişmiş ülkelerde kişi başına balık tüketimi 2017 yılı verilerine göre 24,4 kg iken gelişmekte olan ülkelerde kişi başına 19,4 kg, gelişmemiş ülkelerde ise kişi başına 12,6 kg'a ulaşmıştır. Düşük gelirli, gıda açığı bulunan ülkelerde balık tüketimi 2017'de 9,3 kg olarak tespit edilmiştir (FAO, 2020).

1.2. Türkiye’de Su Ürünlerinin Mevcut Durumu

1.2.1. Türkiye Su Ürünleri Üretimi

Türkiye’de yıllar itibariyle su ürünleri üretimi miktar ve değer olarak incelendiğinde; 2010-2019 yılları arasında avcılık miktarında %4,7’lik bir düşüş söz konusu olduğu görülmektedir. Avcılık miktarındaki düşüşün aksine yetiştiricilik miktarında %123,4’lük artış gözlemlenmektedir. Toplam üretim incelendiğinde ise miktar bazında %28,1 oranında bir artış olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 3). Su ürünleri üretiminde avcılığın giderek azalması; yanlış avlanma, küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkileri ve diğer olumsuz çevre koşulları gibi nedenlerden dolayı deniz ekosistemindeki su ürünleri çeşit ve miktarlarının azalmasıyla ilişkilendirilebilir. Diğer taraftan su ürünleri yetiştiriciliğindeki artış; artan dünya nüfusunun gıda talebini karşılama amacı, avcılıkla elde edilen üretim miktarındaki düşüş sonucu gıda açığını kapatma amacı, gelişen teknoloji ve imkanlar ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 3

Türkiye’de su ürünleri üretimi

Yıllar	Avcılık		Yetiştiricilik		Toplam	
	Miktar (Ton)	Değer (Bin ₺)	Miktar (Ton)	Değer (Bin ₺)	Miktar (Ton)	Değer (Bin ₺)
2010	485.939	1.078.515	167.141	1.066.778	653.080	2.145.293
2011	514.755	1.143.272	188.790	1.270.028	703.545	2.413.300
2012	432.442	1.209.028	212.410	1.605.293	644.852	2.814.322
2013	374.121	1.188.432	233.394	1.704.471	607.515	2.892.903
2014	302.212	1.099.749	235.133	2.160.070	537.345	3.259.820
2015	431.907	1.245.020	240.334	2.569.208	672.241	3.814.228
2016	335.320	1.340.878	253.395	3.239.320	588.715	4.580.199
2017	354.318	1.535.702	276.502	4.049.199	630.820	5.584.901
2018	314.094	1.852.664	314.537	5.606.828	628.631	7.459.492
2019	463.168	2.380.414	373.356	7.694.124	836.524	10.074.539
Değişim(%)	-4,7	120,7	123,4	612,2	28,1	369,6

Kaynak: TÜİK, 2020.

1.2.2. Türkiye’de Su Ürünleri Dış Ticareti

Türkiye’nin su ürünlerinde 2010 ve 2019 yılları arasındaki dış ticaret verileri incelendiğinde; İhracat miktarında %263,3 oranında artış gerçekleşmiştir. İhracat değerlerinde Dolar cinsinden %227,7 oranında, Türk Lirası cinsinden ise %1134,2 oranında artış olduğu görülmektedir. Diğer taraftan su ürünleri ithalat miktarı ve değerlerinde değişim oranı ise ihracat miktarındaki değişim oranlarından daha az seviyede artış göstermiştir. İthalat miktarında %12,3 oranında artış gerçekleşirken, ithalat değerinde Dolar cinsinden %41,6 oranında, Türk Lirası cinsinden ise %437,1 oranında artış gerçekleşmiştir (Tablo 4).

İhracatın gerek miktar gerekse değer olarak ithalata göre daha yüksek oranlarda artması sektörde özellikle yetiştiricilik açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Türkiye, su ürünleri dış ticaretinde pozitif durumdadır. Son yıllarda su ürünleri yetiştiriciliği üretimi ve işleme teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak Türkiye’nin su ürünleri ihracatında da önemli bir artış görülmüştür (TEPGE, 2020).

Tablo 4

Türkiye’de su ürünleri dış ticareti

Yıllar	İhracat			İthalat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Değer (Bin ₺)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Değer (Bin ₺)
2010	55.109	312.935	471.459	80.726	133.829	200.395
2011	66.738	395.306	664.333	65.698	173.886	290.826
2012	74.006	413.917	744.907	65.384	176.402	317.626
2013	101.063	568.207	1.083.243	67.530	188.068	359.490
2014	115.381	675.844	1.481.211	77.551	198.273	435.691
2015	121.053	692.220	1.879.701	110.761	250.969	685.467
2016	145.469	790.303	2.398.269	82.074	180.753	548.878
2017	156.681	854.731	3.128.112	100.444	230.111	841.383
2018	177.500	951.793	4.578.607	98.315	188.965	898.860
2019	200.226	1.025.617	5.818.776	90.684	189.438	1.076.277
Değişim(%)	263,3	227,7	1134,2	12,3	41,6	437,1

Kaynak: TÜİK, 2020.

1.2.3. Türkiye’de Su Ürünleri Tüketimi

Türkiye’de su ürünleri tüketiminin kişi başına miktarı ortalama 20 kg civarında olan dünya ortalamasının altındadır. Su ürünlerinde kişi başına su ürünleri tüketiminin düşük olmasının sebepleri su ürünleri fiyatlarındaki artışlar, tüketicilerin satın alma gücündeki azalmalar ve tüketim alışkanlıkları gibi çeşitli faktörler olduğu söylenebilir. Tüketimde yıllar itibariyle değişim incelendiğinde kişi başına tüketimin 5-6,5 kg arasında değiştiği görülmekte olup, 2014 ve 2019 yılları arasında toplam tüketimde %4,2 oranında, kişi başına tüketimde ise %21,2 oranında bir artış söz konusudur (Tablo 5). Türkiye’de su ürünleri tüketimi bölgelere göre farklılık göstermekle birlikte, 2019 yılında kişi başı yıllık su ürünleri tüketimi 6,3 kg olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2020).

Tablo 5

Türkiye’de su ürünleri tüketim miktarı (kg/yıl)

Yıllar	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim(%)
Tüketim (ton)	494.028	655.789	519.181	572.490	546.737	514.640	4,2
Kişi başına tüketim (kg)	5,2	6,2	5,5	5,5	6,1	6,3	21,2

Kaynak: TÜİK, 2020.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çolakoğlu vd., (2006), tarafından Çanakkale’de gerçekleştirilen çalışma; balık tüketiminin, gelir düzeyi ve eğitim düzeyi ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla 2004 yılında eylül-aralık aylarında bir anket çalışmasıyla tamamlanmıştır. Çalışma kapsamında, farklı semtlerde bulunan bireylerle rastgele örneklem metodu ile 680 bireye anket uygulanmıştır. Çalışma, ankete katılan bireylerle yüz yüze soru-cevap şeklinde yürütülmüştür. Katılımcıların yaş aralığı çoğunlukla 21-30 arasındadır. Ankete katılanların birinci sıradaki tüketim tercihi %47,5 oranla beyaz et, ikinci tüketim tercihi %29,9 oranla balık eti, üçüncü tüketim tercihleri ise %22 oranla kırmızı et olduğu tespit edilmiştir. Anket katılımcıların balık tüketim sıklıkları ele alınacak olursa; gelir seviyesi ile balık tüketim sıklığı arasında ilişki belirlenmiştir. Gelir seviyesi arttıkça haftalık balık tüketim oranı artmaktadır. Gelir seviyesi 800 TL üzerinde olan katılımcıların %61,1 oranla haftada bir kez balık tüketmekte olduğu, gelir seviyesi 400 TL altında olan katılımcıların %29,7 oranla haftada bir kez balık tükettikleri saptanmıştır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu balık tüketim sebepleri arasında, dengeli beslenme ve sağlığın ön planda olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmada Çanakkale halkının %80’i yılda yaklaşık ortalama 18 kg balık tüketmekte olduğu belirlenmiştir. Bu veri, tüketim ortalaması yılda 13,8 kg olan dünya ortalaması ile kıyaslandığında yüksek bir orandır.

Orhan ve Yüksel, (2010), tarafından gerçekleştirilen çalışmada; Burdur ilindeki su ürünleri tüketim tercihlerini belirlemek amacıyla, 16 sorudan oluşan anket çalışması 300 bireye uygulanmıştır. Anket çalışması sonucunda, çalışmaya katılan bireylerin yaş aralığı 17-78 yaş aralığındadır. Burdur ilinde bireylerin %88,7’sinin balık tükettiği, %11,3’ünün balık tüketmediği belirlenmiştir. Balık tüketen katılımcıların en çok tükettiği deniz balığı %91 oran ile hamsidir. Balık tüketen katılımcılar tüketim tercih sebeplerini, %39,8 oranla sağlıklı olması, %31,8 oranla damak tadı, %16 oranla aile alışkanlığı, %15,6 oranla ise diğer hayvansal gıdalara göre daha uygun fiyatlı olması şeklinde belirtmişlerdir. Balık tüketmeyen katılımcılar ise %60,6 oranla kokusu, %12,1 oranla aile alışkanlığı olmaması, %9,1 oranla kılçıklı olması, %5,1 oranla damak zevkine uymaması ve %3,0 oranla ise görüntüsü sebebiyle balık tüketmediklerini belirtmişlerdir. Anket çalışması sonucunda katılımcıların

eğitim durumları ile balık tüketim sıklıkları arasında doğru orantılı bir ilişki belirlenmiştir. Eğitim seviyesi yüksek olan bireylerin, balık tüketimleri yüksektir.

Doğan ve Gönülal, (2014), tarafından 2012 yılında Çanakkale ili Gökçeada ilçesi merkez ve köylerinde gerçekleştirilen çalışmada; İlçede devamlı olarak ikamet eden 452 bireye uygulanan anket çalışması aracılığıyla farklı sosyo-ekonomik yapıya ve gelir dağılımına sahip kişilerin balık tüketim tercihlerinin ve alışkanlıklarının belirlenip, analiz edilmesi amaçlanmıştır. Elde edilen veriler sonucunda balık tüketim alışkanlığının yaşa, cinsiyete, mesleğe, gelir düzeyine ve eğitim seviyesine göre farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Anket katılımcılarının yaş dağılımları 18-70 yaş arasında değişmekte olup, %29,4'ü 31-40 yaş aralığındadır. Tüketicilerin balık tüketim sebepleri arasında %41,4 oranla balığın sağlık üzerine etkisi, %27,7 oranla lezzetli bir gıda ürünü olması, geriye kalan %30,9 oran ise çeşitlilik, alışkanlık, ekonomik, pratik ve taze olması gibi nedenlerden dolayı balık tükettiklerini belirtmişlerdir. Tüketiciler %59,5 oranla balığı balık halinden, %15,2 oranla seyyar satıcılardan, %13,1 oranla bireysel avcılıkla, %12,2 oranla ise oltacılarından temin ettiklerini bildirmişlerdir. Tüketicilerin balık fiyatları hakkında değerlendirmelerinde ise; %38,1 oranla pahalı bulduğunu belirtirken, %48,0 oranla normal, %9,5 oranla ucuz, %4,4 oranla ise bir fikre sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular sonucunda Gökçeada'da kişi başına yıllık ortalama balık tüketimi 54,2 (54,2 kg/yıl) olarak belirlenmiştir.

Arslan ve İzci, (2016), tarafından su ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla 2014 yılı eylül ayı ve 2015 yılı ağustos ayı arasında Antalya ilinde gerçekleştirilen çalışmada; önceden belirlenen anket soruları, tesadüfi olarak seçilen 1365 bireye soru-cevap olarak uygulanmıştır. Ankete katılım sağlayan 1365 katılımcının 663'ü kadın ve 702'si erkektir. Ankete katılan bireylerin yaş aralığı en çok oranda 31-40 arasında olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan bireyler %34,7 oranla üniversite, %31,7 oranla ilkokul, %23,1 oranla lise ve %10,5 oranla ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Ankete katılan bireyler %46,9 oranla ekonomik ve pratik olduğundan dolayı tavuk tüketimini tercih ettiklerini belirtirken, %36,1 oranla kırmızı et ve son olarak %16,9 oranla balık eti takip etmektedir. Katılımcıların %43,7'si iki haftada bir su ürünleri tüketmekte olup, %80,0'i taze ürünleri tercih etmektedir. Araştırmada %43,5 oranla "tüketim alışkanlığının olmaması" faktörü, su ürünleri tüketimini olumsuz yönde etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

Balcı vd., (2016), tarafından Malatya il merkezinde 2015 yılında gerçekleştirilen çalışmada; merkez ilçede yaşayan farklı yaş aralığı ve eğitim seviyesindeki bireylerin su ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenip, değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Anket çalışması kapsamında bireyler rastgele seçilmiş olup, 409 birey ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilerek çalışma tamamlanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler sonucunda; anket katılımcılarının %73,3 oranla büyük bir çoğunluğu hem bitkisel hem hayvansal ürünleri birlikte tüketmeyi tercih ederken, sadece hayvansal ürün tüketimini tercih edenlerin oranı %18,3'tür. Sadece bitkisel ürünlerin tüketimini tercih eden bireyler ise %8,3 oranındadır. Anket katılımcılarına deniz balığı mı, tatlı su balığı mı tercih ettikleri sorulduğunda; katılımcıların %38,0 oranla deniz balığı, %25,0 oranla tatlı su balığı tercih ettikleri belirlenmiştir. Ek olarak her iki tür arasında fark gözetmeksizin tüketim gerçekleştiren bireylerin oranı %31,0'dır. Anket uygulanan kişilere ne sıklıkta balık tükettikleri sorusu yöneltildiğinde; %28,0 oranla 15 günde bir kez, %26,0 oranla haftada 1 kez, %10,0 oranla haftada 2-3 kez, %10,0 oranla yılda birkaç kez, %4,0 oranla hiç balık tüketmedikleri sonucu elde edilmiştir.

Bolat ve Cevher, (2018), tarafından gerçekleştirilen çalışma; 2015 Eylül ayı ve 2016 Ekim ayı arasında Konya ilindeki su ürünleri tüketim alışkanlıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Anket sorular önceden belirlenmiş olup, tesadüfi olarak seçilen 424 birey ile gerçekleştirilmiştir. Anket katılımcılarının yaş aralığı %27,0 oran ile 19-24 aralığındadır. Anket katılımcılarının %40,0'ını öğrenci, %30,0'unu memurlar oluştururken, en düşük paya sahip meslek grubu %1,0 oran ile esnafıdır. Tüketicilerin eğitim durumlarına bakıldığında; %53,0 oranla üniversite mezunu, %26,0 oranla lise mezunu, %1,0 oranla ortaokul mezunu oldukları belirlenmiştir. Anket katılımcılarının tüketimlerini önemli derecede etkileyen etkenlerden biri, gelir düzeyine bakıldığında; katılım sağlayan kişilerin %41,0'inin gelirinin 950-1500 TL arasında olduğu, ardından %27,0'sinin 1500-3000 TL gelire sahip oldukları sonucu elde edilmiştir. Katılımcıların %51,0'i ayda bir kez su ürünleri tüketmekte olup, %97,0'si su ürünlerini taze tüketmeyi tercih etmektedir. Tüketiciler %47,0 oranla tüm et çeşitlerini tükettiğini belirtmiştir. Ek olarak; %27,0 oranla kırmızı et tüketmeyi tercih ettiklerini, %13 oranla tavuk eti tüketmeyi tercih ettiklerini, son olarak %12,0 oranla balık eti tüketmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Çaylak vd., (2019), tarafından yürütülen çalışmada; Türkiye’de su ürünleri tüketiminin yeterli bulunmamasından dolayı İzmir ilinde su ürünleri tüketimi durumunun gözden geçirilmesi ve çözüm üretilmesi amaçlanmıştır. Anket katılımcılarının %52,0’si kadın, %48,0’i erkektir. Yaş aralıklarının ise 25-35 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Anket çalışması İzmir ilinde Bornova, Buca, Çiğli, Karşıyaka, Konak ve Narlıdere merkez ilçelerde 2012 yılının temmuz ayı içerisinde rastgele seçilen 500 birey ile gerçekleştirilmiştir. Ankete katılan kişilerin, %33,8’i beyaz et, %19,6’sı kırmızı et, %8,8’i ise balık eti tüketmektedir. Anket katılımcılarının en sık tükettikleri balıklar sırasıyla; %40,4 oranla çipura, %34,2 oranla levrek, %32,4 oranla istavrit, %31,8 oranla hamsi, %30,4 oranla ise sardalyadır. Katılımcıların %90,4’ü balığı taze tüketirken, tüketim şeklini %51,6 oranla kızartma ya da %33 oranla ızgara olarak tercih etmekte oldukları belirlenmiştir. Çalışma sonucunda ankete katılan bireylerin yıllık balık tüketim miktarlarının ortalama olarak 15 kg olduğu tespit edilmiştir.

Güvenin, (2019), tarafından yürütülen çalışma; Samsun ve Ordu illerinde 2018 yılının sonbahar ve kış mevsimlerinde gerçekleştirilmiştir. Ordu ilinde, Altınordu, Fatsa, Gülyalı, Korgan, Kumru, Ünye, Perşembe ilçelerinde gerçekleştirilirken, Samsun ili için ise; Atakum, Çarşamba, İlkadım Tekkeköy, Terme ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Samsun ve Ordu illerindeki tüketicilerin balık tüketim davranışlarının belirlenip, incelenip, karşılaştırılması amaçlanmıştır. Anket çalışması, rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen 1286 kişi ile yüz yüze görüşme sağlanarak soru-cevap şeklinde gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması sonucu katılımcıların yaş aralığının 20-60 olduğu belirlenmiştir. Samsun ilinde ankete katılan bireylere et tüketim tercihleri sorulduğunda; ilk sırada %43,0 oranla kanatlı et, ikinci sırada %41 oranla kırmızı et, üçüncü sırada %15,0 oranla balık ve son olarak %1,0 oranla kabuklu şeklidir. Ordu ilinde ise; ilk sırada %45,0 oranla kanatlı, ikinci sırada %36,0 oranla kırmızı et, üçüncü sırada %18,0 oranla balık ve son olarak %1,0 oranla kabuklu tercih ettikleri belirlenmiştir. Anket katılımcılarının balık tüketim sıklıkları ele alındığında; Samsun ilinde çalışmaya katılan bireyler %6,0 oranla haftada bir balık tüketirken, %18,0 oranla 15 günde bir, %53,0 oranla ayda bir, %19,0 oranla yılda bir balık tükettikleri belirlenirken, %4,0 oranla ise balık tüketmedikleri belirlenmiştir. Ordu ilinde ise bireyler %27,0 oranla haftada bir, %2,0 oranla 15 günde bir, %46,0 oranla ayda bir, %2,0 oranla yılda bir balık tükettikleri belirlenirken, %3,0 oranla ise balık tüketmedikleri belirlenmiştir. Samsun ilinde katılımcılara balık tercih nedenleri sorusu yöneltildiğinde %46,0 oranla sağlık, %25,0 oranla lezzet, %27,0 oranla dengeli beslenme, %2,0 oranla diğer olarak

belirlenmiştir. Ordu ilinde ise katılımcılar %37,0 oranla sağlık, %39,0 oranla lezzet, %23,0 oranla dengeli beslenme, %1,0 oranla diğer cevabını vermiştir.

Kılıç vd., (2019), tarafından 2014-2015 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmada, Ardahan ilinde ve ilçelerinde yaşayan bireylerin su ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında hazırlanan anket formu, 302 kişi ile yüz yüze gerçekleştirilerek elde edilen veriler araştırmanın materyalini oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda, ankete katılan bireylerin %90,7'si balık tüketirken, %9,2'si balık tüketmemektedir. Balık tüketen katılımcılar %89,7 oranla evde, %4,6 oranla restoranda, %2,6 oranla piknikte balık tüketmeyi tercih etmektedir. Anket sonuçları ele alındığında; evde gerçekleştirilen balık tüketiminin, dışarıda gerçekleştirilen balık tüketiminden daha çok olduğu belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler sonucunda, kişi başına yıllık balık tüketiminin 39 kg (kg/yıl) olduğu belirlenirken, bu oran aylık kişi başına 3,25 kg'dır.

Selvi vd., (2022), tarafından 2021 yılı temmuz ayında Çanakkale ilinin Yenice ve Bayramiç ilçelerinde gerçekleştirilen çalışma; bireylerin, sosyo-demografik özellikleri göz önünde bulundurularak, su ürünleri tüketimlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada, 320 bireye basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılarak, yüz yüze anket uygulanmıştır. Anket çalışması sonucunda; iki ilçenin balık tüketim mevsimi tercihlerine bakıldığında, Bayramiç %51,3 oranla, Yenice ise %62,5 oranla en sık sonbahar-kış mevsimlerinde balık tüketmektedirler. Ek olarak Bayramiç'teki katılımcılar %73,8 oranla, Yenice'deki katılımcılar %90,6 oranla balığı taze tükettiklerini belirtmiştir. Balık dışında en sık tüketilen su ürününün Bayramiç'te %38,8 oranla, Yenice'de %26,9 oranla midye olduğu saptanmıştır. Tüketiciler balığı, sıklıkla balık halinden ya da pazardan almayı tercih etmektedir. Bu oran Bayramiç ilçesinde %72,5 iken, Yenice ilçesinde %91,3'tür. Her iki ilçede balık pişirme yöntemlerinden en çok tercih edileninin kızartma olduğu belirlenmiştir. Her iki ilçede kişi başı tüketim miktarları ele alındığında; kişi başına aylık balık tüketim miktarı 1-3 kg arasında değişmekte olduğu saptanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Çanakkale ili Merkez ilçesinde ikamet eden tüketiciler ile Çanakkale pazar yeri, Çanakkale kordon boyu, Çanakkale çarşısı gibi bölgelerde gerçekleştirilen anket yoluyla elde edilen birincil nitelikli veriler oluşturmuştur. Ayrıca ikincil nitelikli verilerden yararlanılmış olup, bu veriler, FAO, EUROSTAT, TÜİK, Tarım ve Orman Bakanlığı web sayfasından, konuyla ilgili daha önceden çeşitli kurum ve kuruluşların yapmış oldukları yayınlardan, diğer araştırmacılar tarafından yapılmış olan araştırma sonuçlarından, makale, derleme, inceleme ve tezlerden elde edilen verilerden elde edilmiştir.

3.2. Yöntem

3.2.1. Verilerin Toplanmasında Kullanılan Yöntem

Araştırma verileri, Çanakkale ili Merkez ilçede ikamet eden tüketicilerden anket yolu ile elde edilmiştir. Anket yapılan tüketici sayısı oransal örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Anket yapılan örnek tüketici sayısı oransal örnekleme yöntemine göre aşağıdaki formül yardımıyla bulunmuştur (Oğuz ve Karakayacı, 2017). Örnekleme sürecinde ortalamadan izin verilen hata payı %5 ve %90 güven derecesinde çalışılmıştır. Anket yapılacak tüketici sayısı 272 olarak hesaplanmıştır.

$$n = \frac{NP(1 - P)}{(n - 1)\sigma_p^2 + p(1 - p)} \quad (3.2)$$

Eşitlikte; n anket yapılacak tüketici sayısını, N ana kitlede bulunan tüketici sayısı, p tahmin oranı (0,50 maksimum örnek büyüklüğü için), σ_p^2 oran varyansını ifade etmektedir.

3.2.2. Verilerin Analizinde Kullanılan Yöntem

Çalışmada tüketiciler ile yüz yüze anket yöntemi uygulanarak elde edilen veriler Microsoft Excel ve SPSS (Statistical Package for Social Sciences) istatistik paket programlarına aktarılmıştır. Anket yapılan tüketicilerin demografik ve sosyo-ekonomik yapılarını belirlemede tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmış olup, aritmetik ve ağırlıklı ortalama, frekans tabloların yanı sıra oran ve yüzde gibi temel istatistikler kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan yöntemlerin belirlenmesi için öncelikle verilerin parametrik olup olmadığına bakılmıştır. Verilerin normallik gösterip göstermediği Kolmogorov Smirnov testi ile kontrol edilmiştir. Mevcut analiz, verilerin normal olarak dağılmadığını ortaya koymuştur ($p < 0.05$). Çalışmada çeşitli değişkenler arasındaki istatistiksel ilişkilerin ortaya konulmasında, Ki-kare, analizleri yapılmıştır. Ki-kare testi parametrik olmayan analiz yöntemlerinden biri olup sosyal bilimler alanında yaygın olarak kullanılan bir analizdir. Çalışmada kullanılan Ki-kare bağımsızlık testi iki değişken arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olup olmadığını tespit edilmesinde kullanılan bir analizdir (Güngör, 2008).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Genel Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde Çanakkale ilinde su ürünleri tüketim eğilimlerinin incelenmesi, bu eğilimleri etkileyen faktörlerin belirlenmesi, su ürünleri tüketimi ile ilgili sorunların belirlenmesi amacıyla tüketicilerin genel özelliklerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda tüketicilerin cinsiyet, yaş, gelir, eğitim durumu, meslek, doğum yerleri, hane halkı nüfusu gibi bilgiler yüz yüze anket yapılarak tespit edilmiştir.

4.1.1. Tüketicilerin Cinsiyet, Yaş ve Medeni Durumları

Çalışma kapsamında tüketicilerin cinsiyetleri ele alındığında; ankete katılan 272 tüketiciden 171'i kadın (%62,9), 101'i erkektir (%37,1) (Tablo 6). Tüketicilerin çoğunluğunun kadın olması mutfak alışkanlıklarının takibi açısından avantajlı olabilecektir. Bu konuda daha önce, Çolakoğlu ve arkadaşlarının 2006 yılında Çanakkale' de, su ürünleri tüketim eğilimlerini belirlemek amacı ile gerçekleştirdiği çalışmada; 680 kişiyle yapılan anket çalışması sonucunda katılımcıların %67,8'inin erkek, %32,2'sinin kadın olduğu belirlenmiştir (Çolakoğlu vd., 2006).

Tablo 6

Tüketicilerin cinsiyetlerine göre dağılımları

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Kadın	171	62,9
Erkek	101	37,1
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilerin yaş dağılımı ele alındığında; ankete katılım sağlayan tüketicilerin büyük çoğunluğunun 21-30 yaş aralığında olduğu (%40,1) belirlenmiştir. Bu yaş grubunu 41-54 yaş (%23,9), 31-40 yaş (%23,5) ve 55 üstü yaş grupları (%11,4) takip etmektedir. Anket yapılan tüketicilerin sadece %1,1'inin 20 yaş altında olduğu belirlenmiştir (Tablo 7). Bolat ve Telli (2019), tarafından Denizli ili su ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla yapılan araştırmada, ankete katılım sağlayan bireylerin %88,0 oranla 25-45 yaş aralığında olduğu belirtilmiştir

Tablo 7

Tüketicilerin yaşlarına göre dağılımları

Yaş	Sayı	Oran (%)
20 yaş ve altı	3	1,1
21-30	109	40,1
31-40	64	23,5
41-54	65	23,9
55 yaş ve üstü	31	11,4
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilerin medeni durumları ele alındığında; 272 tüketiciden %60,7'sinin evli, %39,3'ünün ise bekâr olduğu belirlenmiştir (Tablo 8). Bu konuda daha önce Olgunoğlu vd., (2014), tarafından Adıyaman ilinde yapılan çalışmada ankete katılan bireylerin %65,0'inin evli, %35,0'inin ise bekâr olduğu belirtilmiştir. Selvi vd., (2022), tarafından Çanakkale ili Bayramiç ve Yenice ilçelerinde gerçekleştirilen çalışmada ise Bayramiç ilçesinde katılımcılar %86,3 oranla, Yenice ilçesinde katılımcılar %80,6 oranla evlidir.

Tablo 8

Tüketicilerin medeni durumlarına göre dağılımları

Medeni Durum	Sayı	Oran (%)
Evli	165	60,7
Bekâr	107	39,3
Toplam	272	100,0

4.1.2. Tüketicilerin Doğum Yeri, Eğitimi ve Mesleki Durumları

Çalışma kapsamında tüketicilerin doğum yerleri ele alındığında; 272 tüketiciden %69,5'inin doğum yeri Çanakkale iken %3,3'ünün İstanbul, %2,6'sının Balıkesir'dir. Geri kalan %24,6'luk kısmının doğum yerleri; Ankara, Edirne, Eskişehir, Hatay, Tekirdağ, Sakarya, Samsun, Kayseri, Muğla gibi diğer çeşitli illerden oluşmaktadır (Tablo 9).

Tablo 9

Tüketicilerin doğum yerlerine göre dağılımları

İller	Sayı	Oran (%)
Çanakkale	189	69,5
İstanbul	9	3,3
Balıkesir	7	2,6
Diğer	67	24,6
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilerin eğitim durumları incelendiğinde; tüketicilerin %26,5 oranla lisans mezunu, %26,1 oranla lise mezunu, %19,9 oranla ön lisans mezunu, %10,7 oranla ilkokul mezunu, %8,8 oranla ortaokul mezunu, %6,6 oranla lisansüstü mezunu oldukları, %1,1 oranla okur-yazar oldukları ve %0,4 oranla okur-yazar olmadıkları belirlenmiştir (Tablo 10). Bu dağılım ankete katılan tüketicilerin %50,0'sinden fazlasının lise ve üzeri eğitim durumunda olduğunu göstermektedir. Bu konuda Çaylak vd., (2019), İzmir ilinde yaptıkları çalışmada katılımcıların %30,6'sının lise ve %38,8'inin lisans mezunlarından oluştuğunu ifade belirlenmiştir. Hatırlı vd., (2004), tarafından, Isparta'da gerçekleştirilen çalışmada ise katılımcılar; %27,54 oranla ilkokul, %10,6 oranla ortaokul, %26,5 oranla lise ve %33,3 oranla üniversite mezunudur.

Tablo 10

Tüketicilerin eğitim durumlarına göre dağılımları

Eğitim Durumu	Sayı	Oran (%)
Okur Yazar Değil	1	0,4
Okur Yazar	3	1,1
İlkokul	29	10,7
Ortaokul	24	8,8
Lise	71	26,1
Ön Lisans	54	19,9
Lisans	72	26,5
Lisansüstü	18	6,6
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilerin meslekleri ele alındığında; 272 katılımcının büyük çoğunluğunu %22,8 oranla özel sektör çalışanları oluşturmaktadır. Ardından sırası ile tüketicilerin %16,9 oranla esnaf, %13,6 oranla işçi, %12,5 oranla kamu sektörü çalışanı

oldukları belirlenmiştir. Belirtilen oranların dışında kalan tüketiciler avukat, çiftçi, emekli, hemşire, öğrenci, öğretmen, polis gibi diğer çeşitli meslek grupları içerisinde (Tablo 11).

Bu konuda yapılan diğer çalışmalarda Çaylak vd., (2019), İzmir ili için yaptıkları çalışmada katılımcıların büyük bir kısmının %31,0 oranla özel sektörde çalıştığını belirlemiştir. Ardından %26,0 oranla kamu sektörü çalışanlarından, %19,0 oranla ev hanımlarından, %16,8 oranla öğrencilerden ve %7,2 oranla ise emeklilerden oluştuğu belirlenmiştir. Bolat ve Telli, (2019), Denizli’de gerçekleştirdikleri çalışmalarında ise ankete katılanların %3,0 oranla ev hanımı, %23,0 oranla serbest meslek sahibi olduğunu, %22,0 oranla memur, %19,0 oranla işçi, %2,0 oranla emekli, %2,0 oranla öğrenci ve %1,0 oranla ise diğer meslek gruplarına dahil olduğunu belirlemişlerdir.

Tablo 11

Tüketicilerin mesleklerine göre dağılımları

Meslek	Sayı	Oran (%)
Özel Sektör	62	22,8
Esnaf	46	16,9
İşçi	37	13,6
Kamu Sektörü	34	12,5
Diğer	93	34,2
Toplam	272	100,0

4.1.3. Tüketicilerin Hane halkı Büyüklükleri, Gelir ve Sosyal Güvence Durumları

Çalışma kapsamında ankete katılan tüketicilerin hane büyüklüklerine göre tüketimlerini belirlemek amacıyla, hanede yaşayan kişi sayıları ele alındığında; hanedeki nüfus varlıkları 1 ila 6 arasında değişmekte olup sırasıyla, %29,4'lük bir kısmının hane toplamı 3 kişi, %27,9 oranla 2 kişi, %23,9 oranla 4 kişi, %13,6 oranla 1 kişi, %4,4 oranla 5 kişi, %0,7 oranla 6 kişi olduğu belirlenmiştir (Tablo 12). Malatya ilinde Balcı vd., (2016), tarafından su ürünleri tüketim davranışlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirdiği çalışmada; ailelerin sahip olduğu nüfus varlığına bakıldığında, birinci sırada %30,0 oranla 4 kişiden oluşan aileler gelirken, %23,0 oranla 5 kişilik aileler, ikinci sıradadırlar. Yalnız yaşayan kişiler %3,0 orana sahip iken, 6 ve daha fazla üyenin bulunduğu aile tipleri %1,0 orana sahiptir.

Tablo 12

Tüketicilerin hane halkı büyüklüklerine göre dağılımları

Kişi Sayısı	Sayı	Oran (%)
1 kişi	37	13,6
2 kişi	76	27,9
3 kişi	80	29,4
4 kişi	65	23,9
5 kişi	12	4,4
6 kişi	2	0,7
Toplam	272	100,0
En az: 1 En çok: 6 Ortalama: 2,80 Standart Sapma: 1,126		

Birçok yaşamsal faaliyeti etkilediği gibi gıda tüketimini de doğrudan etkilediği düşünülen gelir düzeyini belirlemek amacıyla; tüketicilere gelir düzeyleri sorulduğunda, tüketicilerin %39,0 oranla 5000-10000 arası hane gelirine sahipken, %33,8 oranla 3000-5000 arası, %15,1 oranla 10000 TL ve üzeri, %12,1 oranla ise 3000 TL ve altı gelire sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 13). Bolat ve Telli, (2019), tarafından gerçekleştirilen çalışmada, anket katılımcılarının %40,0 oranla 1501- 3000 TL arası gelire sahipken, %38,0 oranla 3000’den fazla gelire, %20,0 oranla 951-1500 TL arası gelire ve %2,0 oranla 950 TL altında gelire sahip oldukları belirtilmiştir. Selvi vd., (2022), tarafından Çanakkale ili Bayramiç ve Yenice ilçelerinde gerçekleştirilen çalışmada; Bayramiç ilçesindeki katılımcıların gelir düzeyi büyük oranla 3500-5000 TL arasında, Yenice ilçesindeki katılımcıların gelir düzeyinin ise büyük oranla 2000 TL ve 3500-5000 TL arası değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir.

Tablo 13

Tüketicilerin gelir dağılımları

Gelir	Sayı	Oran (%)
<3000	33	12,1
3000-5000	92	33,8
5000-10000	106	39,0
10000>	41	15,1
Toplam	272	100,0

Diğer taraftan ankete katılan tüketicilerin %92,6’sı sosyal güvenceye sahip olduğunu %7,4’lük kısmı ise herhangi bir sosyal güvencesi olmadığını ifade etmiştir.

4.1.4. Tüketicilerin Balık ve Su Ürünleri Tüketim Kararlarını Etkileyebilecek Diğer Özellikleri

Çalışma kapsamında ankete katılan 272 kişiye “Düzenli olarak spor yapıyor musunuz?” sorusu yöneltildiğinde; katılımcıların %27,9’unun (76 kişi) spor yaptığı, %72,1’inin (196 kişi) yapmadığı belirlenmiştir. (Tablo 14).

Tablo 14

Tüketicilerin spor yapma durumları

Spor Yapma Durumu	Sayı	Oran (%)
Evet	76	27,9
Hayır	196	72,1
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında ankete katılan 272 kişinin sigara kullanım oranlarını öğrenmek amacı ile “Sigara kullanıyor musunuz” sorusu yöneltildiğinde; katılımcıların %52,6’sının (143 kişi) sigara kullandığı, %47,4’ünün (129 kişi) sigara kullanmadığı belirlenmiştir (Tablo 15).

Tablo 15

Tüketicilerin sigara kullanım durumları

Sigara Kullanımı	Sayı	Oran (%)
Evet	143	52,6
Hayır	129	47,4
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilere “Kronik bir rahatsızlığınız var mı?” sorusu yöneltildiğinde; %14,3’ünün (39 kişi) kronik bir rahatsızlığı olduğu, %85,7’sinin (233 kişi) kronik bir rahatsızlığı olmadığı belirlenmiştir (Tablo 16).

Tablo 16

Tüketicilerin kronik rahatsızlık durumları

Kronik Rahatsızlık	Sayı	Oran (%)
Evet	39	14,3
Hayır	233	85,7
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilere “Daha önce herhangi bir diyet programı dahilinde su ürünleri tüketmek durumunda kaldınız mı?” sorusu yöneltildiğinde; %13,6’sının (37 kişi) tüketmek zorunda kaldığı, %86,4’ünün (235 kişi) tüketmek zorunda kalmadığı belirlenmiştir (Tablo 17).

Tablo 17

Tüketicilerin su ürünleri tüketim zorunluluğu

Tüketim Zorunluluğu	Sayı	Oran (%)
Evet	37	13,6
Hayır	235	86,4
Toplam	272	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilere “Su ürünlerine dair reklam, broşür ile karşılaştığımızda su ürünleri tüketiminizde bir değişiklik oluyor mu?” sorusu yöneltildiğinde; %84,2’sinin tüketiminin değişmediği, %15,4’ünün tüketiminin arttığı, %0,4’ünün tüketiminin azaldığı belirlenmiştir (Tablo 18).

Tablo 18

Tüketicilerin reklam ve tanıtımlara dair tutumları

Reklam Tutumları	Sayı	Oran (%)
Değişmiyor	229	84,2
Artıyor	42	15,4
Azalıyor	1	,4
Toplam	272	100,0

Tüketicilere “Su ürünleri tüketiminin sağlık üzerine etkilerine dair bilgilendirme amaçlı bir seminer düzenlense katılım sağlar mısınız” sorusu yöneltildiğinde; böyle olası bir durumda %32,0’sinin (87 kişi) katılım sağlayacağı belirlenirken, %68,0’inin (185 kişi) katılım sağlamayacağı belirlenmiştir (Tablo 19).

Tablo 19

Tüketicilerin bilinçlendirme faaliyetlerine karşı tutumları

Bilgilendirmeye Tutum	Sayı	Oran (%)
Evet	87	32,0
Hayır	185	68,0
Toplam	272	100,0

4.2. Balık ve Diğer Su Ürünlerinde, Tüketim, Tercih ve Tedarik Eğilimleri

Çanakkale İlinde tüketicilerin balık ve diğer su ürünleri tüketim eğilimlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde tüketicilerin balık ve diğer su ürünlerini tüketim miktarları, tercihleri, tedarik tercihleri ve tüketimi etkileyen çevresel faktörlerin etkileri incelenmiştir.

4.2.1. Tüketicilerin Balık Tüketim Eğilimleri

Çanakkale İlinde su ürünleri tüketim eğilimlerinin incelenmesi amacıyla uygulanan ankete katılan tüketicilerin balık tüketip, tüketmeme durumları sorulduğunda tüketicilerin %98,2'sinin balık tükettiği, %1,8'inin ise balık tüketmediği belirlenmiştir.

Balık tüketen katılımcılara neden balık tükettikleri sorulduğunda, %25,3'ünün "sağlıklı ve taze olduğu için" balık tüketmeyi tercih ettikleri belirlenmiştir. Diğer taraftan %23,9 oranla "lezzetli bulma", %20,8 oranla "dengeli beslenme", %18,4 oranla "tüketim alışkanlıkları", %11,7 oranla "ekonomik olması" sebepleri ile tükettikleri belirlenmiştir (Tablo 20). Selvi vd., (2022), Çanakkale ili Bayramiç ve Yenice ilçelerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında; ankete katılan bireylerin balık tüketimindeki en önemli sebebin Bayramiç ilçesinde %41,3 oranla, Yenice ilçesinde %50,6 oranla sağlıklı olması olduğunu belirtmişlerdir. İkinci önemli sebep ise Bayramiç ilçesinde %36,3 oranla, Yenice ilçesinde %28,1 oranla lezzetli olmasıdır. Bolat ve Cevher, (2018), çalışmalarında; tüketicilerin balık tüketimindeki en önemli tercih sebebinin %81,0 oranla lezzetli ve besleyici olması olarak belirlemişlerdir.

Tablo 20

Tüketicilerin balık tüketim sebepleri

Tüketim Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Sağlıklı ve taze olması	1202	25,3	1
Lezzet	1136	23,9	2
Dengeli beslenme	988	20,8	3
Tüketim alışkanlıkları	874	18,4	4
Ekonomik olması	554	11,7	5
Toplam	4754	100	

Çalışma kapsamında balık tüketmeyen 5 kişinin balık tüketmeme sebeplerinin belirlenmesi amacı ile sorulan sorular sonucunda; tüketicilerin %29,2 oranla tüketim alışkanlığının olmaması sebebiyle balık tüketmediği belirlenmiştir. Tüketiciler sırasıyla “lezzetli bulmama”, “tüketim zorluğu”, “pahalı bulma” ve “tedarik edememe” gibi sebeplerden dolayı balık tüketmeyi tercih etmemektedirler (Tablo 21). Orhan ve Yüksel, (2010), Burdur ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada bireylerin %60,6 oranla kokusu, %12,1 oranla ailede alışkanlığın olmaması, %9,0 oranla kılçıklı oluşu, %5,1 oranla damak tadına uymaması ve %3,0 oranla ise görüntüsü gibi sebeplerden dolayı balık tüketmediklerini belirtmiştir. Selvi vd., (2022), Çanakkale’nin Bayramiç ve Yenice ilçelerinde yaptıkları araştırmada, Bayramiç İlçesinde balık tüketmeyen katılımcıların, tüketmeme sebeplerinin %26,9 oranla balığın tat ve kokusundan dolayı olduğunu belirlenmiştir. Yenice ilçesinde ise balık tüketmeyen katılımcıların, balık tüketmeme sebeplerinin %19,4 oranla yerken zorlandıklarından dolayı tüketmedikleri belirlenmiştir.

Tablo 21

Tüketicilerin balık tüketmeme sebepleri

Tüketmeme Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Tüketim alışkanlığı yok	21	29,2	1
Lezzetli bulmuyorum	19	26,4	2
Tüketimi (yemesi) zor	19	26,4	2
Pahalı buluyorum	8	11,1	3
Tedarik edemiyorum	5	6,9	4
Toplam	72	100,0	

Çalışma kapsamında, balık tüketen katılımcıların aylık balık tüketim miktarlarını belirlemek amacıyla, tüketicilere aylık tüketim miktarları sorulduğunda; aylık ortalama 1,4

kg/ay olarak belirlenirken, yıllık tüketimleri 16,8/yıl olarak belirlenmiştir. Tüketicilerin çoğunluğunu oluşturan %47,19'u ayda 1-3 kg arası su ürünleri tüketirken, tüketicilerin %35,21'i 4-7 kg, %10,86'sı 8-10 kg arası, %4,49'u 1 kg altında, %2,25'i 11 kg ve üzerinde su ürünleri tüketimi gerçekleştirmektedir (Tablo 22). Elde edilen veriler Çanakkale ilinde su ürünleri tüketiminin Türkiye ortalamasının oldukça üstünde olmasına rağmen, dünya ortalamasının altında olduğunu açıkça göstermektedir. Bu konuda daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde; Bolat ve Telli, (2019), Denizli'de yaptıkları araştırmada tüketicilerin %46,0'sının aylık 4-6 kg, %44,0'ünün aylık 1-3 kg arası, %10,0'unun aylık 7 kg ve üzeri balık tükettiklerini tespit etmişlerdir. Kızılaslan ve Nalinci, (2013), tarafından Amasya ilinde gerçekleştirilen çalışmada; bireylerin kişi başına yıllık tüketimi 5,06 kg/yıl olarak belirlenmiştir. Bireylerin gelir düzeylerine göre oluşturulan gruplara göre sırasıyla kişi başına aylık ortalama balık tüketim miktarları; 0,37 kg/ay, 0,44 kg/ay, 0,45 kg/ay olarak belirlenmiştir. Bashimov, G., (2017), tarafından Niğde ilinde gerçekleştirilen çalışmada; bireylerin kişi başına yıllık tüketimlerinin ortalama 3,8 kg olduğu belirlenmiştir. Aydın ve Karadurmuş, (2013), Trabzon ve Giresun illerinde gerçekleştirdikleri çalışmada; bireylerin %33,5 oranla aylık 1-2 kg aralığında su ürünleri tüketmekte olduğunu belirlemişlerdir. Doğan ve Gönülal, (2014), Çanakkale ilinin Gökçeada ilçesinde gerçekleştirdikleri çalışmada; bireylerin kişi başına yıllık tüketimini 54,2 kg/yıl olarak belirlemiştir. Çolakoğlu vd., (2006), Çanakkale ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; kişi başına yıllık balık tüketiminin ortalama olarak 6,7- 9,8 kg aralığında değişmekte olduğunu belirlemişlerdir. Selvi vd., (2022), Çanakkale ili Bayramiç ve Yenice ilçelerinde gerçekleştirilen çalışmada; iki ilçede de kişi başına aylık balık tüketimini 1-3 kg/ay olarak belirlemişlerdir.

Tablo 22

Tüketicilerin balık tüketim miktarları (kg/ay)

	Frekans	Oran (%)
1 kg altı	12	4,49
1-3 kg	126	47,19
4-7 kg	94	35,21
8-10 kg	29	10,86
11 kg ve üzeri	6	2,25
Toplam	267	100,00

Tüketicilere balık tüketme sıklıkları sorulduğunda büyük çoğunluğunun %34,5 oranla haftada bir kez tükettiği, %26,6 oranla 15 günde bir, %20,2 oranla haftada birden

fazla, %15,0 oranla ayda bir, %3,7 oranla yılda birkaç kez tükettiğini belirlenmiştir (Tablo 23). Güvenin, (2019), tarafından Ordu ve Samsun illerinde gerçekleştirilen çalışmada; Ordu’da ankete katılan tüketicilerin balık tüketim sıklıklarının %27,0 oranla haftada bir kez, %2,0 oranla 15 günde bir kez, %46,0 oranla ayda bir kez, %2,0 oranla yılda bir kez balık tükettikleri belirlenmiştir. Balık tüketmeyenlerin oranı ise %3,0’tür. Samsun’daki tüketicilerin balık tüketim sıklıkları değerlendirildiğinde ise, %6,0 oranla haftada bir kez, %18,0 oranla 15 günde bir kez, %53,0 oranla ayda bir kez, %19,0 oranla yılda bir kez balık tükettiğini ve %4,0 oranla da balık tüketmedikleri bulgular arasında yer almıştır. İzmir ilindeki araştırmada, bireylerin %72’sinin en az ayda 2 defa, %28’inin ayda 1 ve 1 defadan az ve %17’sinin haftada en az 1 defa balık tükettikleri saptanmıştır (Saygı vd., 2006). Bolat ve Cevher, (2018), Konya’da yaptıkları çalışmada ise ankete katılan tüketicilerin %51,0’inin ayda sadece bir kez balık tüketmekte olduğu, ayda 2-4 kez tüketen bireylerin oranının %37,0 olduğu belirlenmiştir.

Tablo 23

Tüketicilerin balık tüketim sıklığı

Sıklıklar	Sayı	Oran (%)
Haftada Bir	92	34,5
Haftada Birden Fazla	54	20,2
15 Günde Bir	71	26,6
Ayda Bir	40	15,0
Yılda Birkaç Kez	10	3,7
Toplam	267	100,0

Medeni durum ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda evli olan bireylerin, bekâr olan bireylere göre daha sık balık tüketme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 24).

Tablo 24

Medeni durum ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki

Medeni Durum	Balık Tüketim Sıklığı				Toplam
	Haftada Bir Kez	Haftada Birden Fazla	15 Günde Bir Kez	Yılda Birkaç Kez	
Evli	69	36	38	21	164
Bekâr	23	18	33	29	103
Toplam	92	54	71	50	267

p: 0.001<0.05

Tüketicilerin gelir düzeyi ile su ürünleri tüketim sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki edilmiştir ($p<0.05$). Yapılan analizler neticesinde ankete katılan bireylerin gelir düzeyi arttıkça, balık tüketim sıklıklarının arttığı gözlemlenmiştir (Tablo 25). Çanakkale ilinde gerçekleştirilen çalışmada gelir dağılımı ile balık tüketim sıklığı arasında bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir. Gelir seviyesi yükseldikçe haftalık balık tüketim oranı da artmıştır ($p<0.05$) (Çaylak vd., 2006). Tokat ili Almus ilçesinde yapılan çalışmada, düşük gelire sahip olan katılımcıların balığı daha az miktarda tükettikleri tespit edilmiştir (Adıgüzel vd., 2009).

Tablo 25

Gelir düzeyi ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki

Gelir Düzeyi	Balık Tüketim Sıklığı				Toplam
	Haftada Bir Kez	Haftada Birden Fazla	15 Günde Bir Kez	Yılda Birkaç Kez	
<3000	6	4	13	9	32
3000-5000	29	12	28	19	88
5000-10000	44	23	20	19	106
10000>	13	15	10	3	41
Toplam	92	54	71	50	267

p: 0.007<0.05

Katılımcılara sıklıkla hangi eti tükettikleri sorusu yöneltildiğinde; tüketicilerin büyük bir çoğunluğu %29,6 oran ile kırmızı eti tercih etmekte. Kırmızı etten sonra %28,6 oran ile kanatlı et gelirken, balık eti %27,8 oran ile 3. Sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 26). Çaylak ve ark., tarafından 2019 yılında İzmir ilinde yapılan çalışmada katılımcıların birinci sırada %33,8 oranla beyaz eti tercih ettikleri, %19,6 oranla kırmızı eti tercih ettikleri ve %8,8 oranla ise balık etini tercih ettikleri belirlenmiştir. İzmir’de gerçekleştirilen çalışmada et tüketiminde tüketiciler tarafından özellikle beyaz etin (kanatlı et) tercih edildiği, en son

sırada ise balık etinin tercih edildiği belirlenmiştir. Veriler doğrultusunda çalışmalar karşılaştırıldığında; sıralama olarak, iki çalışmanın bulguları uyumlu iken oransal olarak Çanakkale’de balık eti tüketim oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 26

Tüketicilerin et tüketim tercihleri

Et Türü	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Kırmızı Et	970	29,6	1
Kanatlı Et	938	28,6	2
Balık Eti	912	27,8	3
Kabuklu/Yumuşakça	460	14,0	4
Toplam	3280	100,0	

Ankete katılan tüketicilere deniz veya kültür balığı tüketme tercihleri sorulduğunda tüketicilerin %65,2’sinin özellikle deniz balığını, %0,7’sinin özellikle kültür balığını tercih ettikleri, %34,1’inin ise ikisi arasında bir tercihte bulunmadıkları belirlenmiştir (Tablo 27). Bolat ve Telli, (2019), çalışmalarında ankete katılımcılarının %72,0 oranla deniz balıklarını tüketmeyi tercih ettiklerini, %23,0 oranla deniz ve tatlı su balıklarını tercih ettiklerini, %5,0 oranla ise tatlı su balıklarını tercih ettikleri belirlemiştir. Yine başka bir araştırmada Ergün vd., (2019), Ankara ve Çanakkale illerinde gerçekleştirdikleri çalışmada, Ankara’da ankete katılımcılarının %34,0 oranla avcılık, %66,0 oranla yetiştiricilik balıklarını tercih ettiklerini, Çanakkale’de ise %53,0 oranla avcılık, %47,0 oranla yetiştiricilik balıklarını tüketmeyi tercih ettiklerini belirlemiştir. Denize sınırı olan yerlerle, iç kesimlerde balık tüketim alışkanlıkları farklılık göstermektedir (Köprücü, 2007).

Tablo 27

Tüketicilerin deniz veya kültür balığı tercihleri

Tercihler	Sayı	Oran (%)
Deniz Balığı	174	65,2
Fark etmiyor	91	34,1
Kültür Balığı	2	0,7
Toplam	267	100,0

Özellikle deniz balığı tüketmeyi tercih eden 174 kişinin %25,9 oranla daha lezzetli olduğu için deniz balığı tüketmeyi tercih ettiği belirlenmiştir. Ardından sırasıyla; daha doğal

olması (%25,4), daha sağlıklı olması (%25,2) ve tüketim alışkanlıkları (%23,5) sebepleri gelmektedir (Tablo 28). Özellikle kültür balığı tüketmeyi tercih edenler ise; uygun fiyatlı olması, güvenilir olması ve kolay ulaşılabilir olması gibi sebeplerden dolayı tercih etmektedirler. Bolat ve Telli, (2019), Denizli ilinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında; tüketicilerin %72'sinin özellikle deniz balığı tercih ettiklerini ve deniz balığını lezzetli buldukları için tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Özellikle kültür (yetiştiricilik) balığı tercih eden tüketicilerin; tercih sebepleri ise lezzetli olması, ucuz olması ve kolay temin ediliyor olması olarak belirlenmiştir. Denizli ilinde gerçekleştirilen çalışma sonucu elde edilen bulgu, Çanakkale'de gerçekleştirilen çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 28

Tüketicilerin deniz balığı tercih sebebi

Tercih Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Daha lezzetli olması	761	25,9	1
Daha doğal olması	747	25,4	2
Daha sağlıklı olması	741	25,2	3
Tüketim alışkanlıkları	691	23,5	4
Toplam	2940	100,0	

Çalışma kapsamında; tüketicilerin balığı öncelikli olarak kimin için satın aldıklarını belirlemek amacıyla, “Balığı ailenizde daha çok kim için satın alıyorsunuz?” sorusuna tüketicilerin balığı; %73,0 oranla tüm aile için, %21,1 oranla kendisi için, %2,2 oranla diğer aile üyeleri için, %1,5 oranla çocukları için, %1,1 oranla eşi için, yine %1,1 oranla aile büyükleri için öncelikli olarak satın aldıkları belirlenmiştir (Tablo 29).

Tablo 29

Tüketicilerin balığı daha çok kim için satın aldığı

Bireyler	Sayı	Oran (%)
Tüm Aile	197	73,0
Kendim	57	21,1
Diğer Aile Üyeleri	6	2,2
Çocuklarım	4	1,5
Aile Büyükleri	3	1,1
Eşim	3	1,1
Toplam	270	100,0

Eğitim düzeyi ile tüketicilerin balığı kim için satın aldığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Bu durumda

eğitim d¼zeyi arttıka, t¼keticilerin kendileri için balık satın alma oranının arttığı s¼ylenebilir (Tablo 30).

Tablo 30

Eğitim d¼zeyi ile t¼keticilerin balığı kim için satın aldığı arasındaki ilişki

Eğitim D¼zeyi	Kim için Satın Alıyor		Toplam
	Kendisi	Aile Üyeleri	
Lise ve altı	20	108	128
Lise üzeri	39	105	144
Toplam	59	213	272

p:0,022<0,05

Gelir d¼zeyi ile t¼keticilerin balığı kim için satın aldığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda gelir d¼zeyi arttıka, t¼keticilerin aile üyeleri için balık satın alma oranının arttığı s¼ylenebilir (Tablo 31).

Tablo 31

Gelir d¼zeyi ile t¼keticilerin balığı kim için satın aldığı arasındaki ilişki

Gelir D¼zeyi	Kim için Satın Alıyor		Toplam
	Kendisi	Aile Üyeleri	
<3000	13	20	33
3000-5000	24	68	92
5000-10000	15	91	106
10000>	7	34	41
Toplam	59	213	272

p:0,011<0,05

Çalışma kapsamında t¼keticilere en çok hangi balığı sevdikleri sorulduğunda; t¼keticilerin en çok hamsi, sonrasında l¼fer, sardalya, palamut, ipura, levrek, inekop, sarıkanat ve alabalık sevdikleri belirlenmiştir (Tablo 32).

Tablo 32

Tüketicilerin en çok hangi balığı sevdiği

Balık	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Skor	Önem Sırası
Hamsi	7,9	8,2	16,9	27,0	40,1	1023	1
Lüfer	14,6	8,6	9,0	21,3	46,4	1005	2
Sardalya	8,2	10,5	16,5	27,7	37,1	1001	3
Palamut	13,9	13,1	16,9	21,7	34,5	934	4
Çipura	16,9	11,6	14,2	22,8	34,5	925	5
Levrek	18,0	12,7	16,1	22,5	30,7	895	6
Çinekop	18,7	14,2	17,2	16,1	33,7	886	7
Sarıkanat	26,2	12,4	17,2	12,0	32,2	832	8
İstavrit	23,2	20,2	18,7	18,7	19,1	775	9
Alabalık	61,0	13,5	8,2	7,5	9,7	511	10
Toplam						8787	

Çalışma kapsamında tüketicilere en sık hangi balığı tükettikleri sorulduğunda; tüketicilerin en çok hamsi, sonrasında sardalya, çipura, palamut, lüfer, levrek, istavrit, çinekop, sarıkanat ve alabalık tükettikleri belirlenmiştir (Tablo 33). Çolakoğlu vd., (2006), tarafından Çanakkale’de tüketicilerin su ürünleri tüketim davranışlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada; katılımcıların balık tüketimlerinin sıklıkla %64,2 oranla hamsi, sardalya ve istavrit gibi küçük balıklarla sınırlandırılmış olduğunu belirlemiştir. Fakat katılımcılar tarafından sevilen balıkların farklı olduğu belirlenmiştir. Tüketiciler tarafından sevilen balıklar %0,9 oranla lüfer balığı, çipura balığı, hamsi balığı ve çinekop balığı olarak belirlenmiştir. Çanakkale ilinde önceki yıllarda yapılan çalışma ile şu an gerçekleştirilen çalışma karşılaştırıldığında; sevilen balıklar arasında hamsi ve lüfer balığı benzerlik göstermektedir. Sevilen balık türü ile tüketilen balık türlerinin farklılık gösteriyor olması tüketici geliri, ürün fiyatı, tedarik durumu gibi sebeplere dayandırılabilir. Çaylak vd., (2019), tarafından İzmir ilinde su ürünleri tüketimini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda; en çok tüketilen balıkların %40,4 oranla çipura, %34,2 oranla levrek, %32,4 oranla istavrit, %31,8 oranla hamsi ve %30,4 oranla sardalya olduğu belirlenmiştir.

Tablo 33

Tüketicilerin en çok hangi balığı tükettiği

Balık	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Skor	Önem Sırası
Hamsi	7,9	12,7	15,4	27,7	36,3	993	1
Sardalya	9,4	15,7	17,2	24,7	33,0	951	2
Çipura	21,3	16,5	17,2	22,1	22,8	824	3
Palamut	18,0	20,2	18,7	22,5	20,6	821	4
Lüfer	20,2	20,6	16,9	18,7	23,6	814	5
Levrek	23,6	19,1	20,6	20,2	16,5	766	6
İstavrit	25,1	21,7	16,1	18,7	18,4	757	7
Çinekop	23,2	23,6	21,0	14,6	17,6	747	8
Sarıkanat	31,1	21,7	19,5	11,2	16,5	695	9
Alabalık	65,2	16,1	9,7	4,1	4,9	447	10
Toplam						7815	

Çalışma kapsamında tüketicilere balık tüketim biçimleri sorulduğunda tüketicilerin %96,3'ünün "taze" balık tükettiği belirlenmiştir. Taze tüketim tercihinden sonra %1,9 oranla konserve en sık tüketim tercihleri arasında sıralanmıştır. Çanakkale ilinde konserve ve tuzlanmış balık tüketimine çokça rastlanmadığı tespit edilmiştir (Tablo 34). Arslan ve İzci, (2016), Antalya ilinde su ürünleri tüketim alışkanlıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmada, ankete katılan tüketicilerin %80,0'inin su ürünlerini taze olarak tüketmeyi tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Antalya ilinde gerçekleştirilen araştırma bulguları ile Çanakkale ilinde gerçekleştirilen araştırma bulguları uyum göstermektedir.

Tablo 34

Tüketicilerin balık tüketme biçimi

Tüketim Çeşidi	Sayı	Oran (%)
Taze	257	96,3
Konserve	5	1,9
Taze ve Tuzlanmış	3	1,1
Taze ve Konserve	2	0,7
Tuzlanmış	0	0,0
Toplam	267	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilere en sık hangi mevsimde balık tükettikleri sorulduğunda; tüketicilerin %40,8 oranla en çok kış mevsiminde balık tükettiği belirlenmiştir. Kış mevsiminin ardından sırasıyla sonbahar (%39,0), ilkbahar (%14,2) ve yaz (%14,2) mevsimlerinde tüketim gerçekleşmektedir (Tablo 35). Selvi vd., (2022), tarafından

Çanakkale ilinin Bayramiç ve Yenice ilçelerinde gerçekleştirilen çalışma sonucunda; bireylerin, Bayramiç'te %51,3 oranla, Yenice'de %62,5 oranla en sık sonbahar-kış mevsimlerinde balık tüketmeyi tercih ettikleri saptanmıştır. Bolat ve Cevher, (2018), Konya ilinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında; bireylerin balığı birinci sırada %66,0 oranla kış mevsiminde tüketmeyi tercih ederken, %18,0 oranla sonbahar mevsiminde tüketmeyi tercih ettiklerini belirlemiştir. Balık tüketiminin sıklıkla hangi mevsimde tercih edildiği ele alındığında değerlendirme sonucunda; iki çalışmanın da Çanakkale ilinde gerçekleştirilen çalışma ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 35

Tüketicilerin balık tüketim mevsimi

Mevsimler	Sayı	Oran (%)
Kış	109	40,8
Sonbahar	104	39,0
İlkbahar	38	14,2
Yaz	16	6,0
Toplam	267	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilere en sık hangi öğünde balık tükettikleri sorulduğunda %97,4 oranla en çok tercih edilen öğün akşam, ikinci en çok tercih edilen öğün %2,6 oranla öğle öğünüdür. Tüketiciler arasında kimse sabah öğününde öncelikli olarak balık tüketmeyi tercih etmemektedir (Tablo 36). Benzer şekilde Kızılaslan ve Nalinci, (2013), Amasya ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; tüketicilerin %94,8 oranla akşam öğününde, %5,1 oranla öğle öğününde balık tüketmekte olduklarını, sabah öğününde ise balık tüketmediklerini belirlemiştir.

Tablo 36

Tüketicilerin balık tüketim öğünü

Öğünler	Sayı	Oran (%)
Akşam	260	97,4
Öğle	7	2,6
Toplam	267	100,0

Çalışma kapsamında tüketicilere sıklıkla hangi ortamlarda balık tükettikleri sorulduğunda; büyük bir çoğunluğunun %47,5 oranla ev ortamında, %27,8 oranla restoran

ve %24,7 oranla piknikte tükettikleri belirlenmiştir (Tablo 37). Bolat ve Cevher, (2018), Konya ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; bireylerin %77,0 oranla balığı evde, %12,0 oranla lokantada, %10,0 oranla ise piknikte yemeyi tercih ettiklerini saptamıştır. Çoğu ev hanımının balık pişirme sırasında koku endişesine rağmen, ekonomik ve sosyal faktörlerden dolayı balığı evde pişirmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Çaylak vd., (2019), İzmir ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; katılımcıların %79,9 oranla büyük bir çoğunluğunun balığı evde tüketmekte olduğunu tespit etmiştir. Sonuç itibariyle balık tüketiminin çoğunlukla ev ortamında tüketilmesi diğer çalışmalar ile de benzerlik göstererek balık tüketiminin ekonomik ve sosyal sebeplerden ötürü evde tüketildiği düşünülmektedir.

Tablo 37

Tüketicilerin sıklıkla hangi ortamlarda balık tükettiği

Ortam	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Ev	1187	47,5	1
Restoran	693	27,8	2
Piknik	617	24,7	3
Toplam	2497	100,0	

Çalışma kapsamında tüketicilere, satın alımları esnasında büyük öneme sahip olduğu düşünülen, balık ve diğer su ürünlerinin seçimini yaparken hangi kriterlere dikkat ettikleri sorulduğunda; tüketicilerin %14,7 oranla su ürünlerinin taze olmasına dikkat ettiği belirlenmiştir. Ardından sırasıyla lezzeti (%13,7), mevsimi olup olmadığı (%13,1), satıcıya güven (%12,6), fiyatı (%10,3), üretim şekli (%9,9), pişirme türü (%8,9), kılçık miktarı (%8,6) ve son olarak boyutuna (%8,2) dikkat ettikleri belirlenmiştir (Tablo 38).

Güvenin, (2019), tarafından Ordu ve Samsun illerinde gerçekleştirilen çalışmada; bireylerin, %23,0 oranla ekonomik olması, %13,0 oranla az kılçıklı olması, %57,0 oranla lezzeti, %7,0 oranla diğer kriterlere dikkat ettikleri belirlenmiştir. Samsun ilinde ise bireyler, %22,0 oranla ekonomik olması, %20,0 oranla az kılçıklı olması, %46,0 oranla lezzeti, %12,0 oranla diğer kriterlere dikkat etmektedirler. Yavuz vd., (2015), Ankara ili çalışmasında bireylerin %41,5 oranla balığın mevsimi olup olmadığına, %22,0 oranla fiyatına dikkat ettiklerini belirlemişlerdir. Lezzet, tazelik ve kılçığının az olması çalışmada tercih edilen diğer özelliklerdir.

Tablo 38

Tüketicilerin balık tercihindeki kriterleri

Kriterler	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Taze oluşu	1280	14,7	1
Lezzeti	1196	13,7	2
Mevsimi olup olmadığı	1137	13,1	3
Satıcıya güven	1098	12,6	4
Fiyatı	898	10,3	5
Üretim şekli	860	9,9	6
Pişirme türü	770	8,9	7
Kılçık miktarı	752	8,6	8
Boyutu	712	8,2	9
Toplam	8703	100,0	

Araştırma kapsamında yer alan tüketicilere “Balık avlıyor musunuz?” sorusu sorulduğunda %19,5’inin (53 kişi) avladığı belirlenirken, %80,5’inin (219 kişi) avlamadığı belirlenmiştir (Tablo 39). Keban-Elazığ’da da ankete katılanların %36,69’u profesyonel, %21,58’i de amatör olarak balık avcılığı yapmaktadır (Çadır ve Duman, 2013). Çolakoğlu vd., (2006), Çanakkale ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; ankete katılan bireylerin %33,5 oranla balık avlamakta oldukları belirlenmiştir. Yapılan iki çalışma kıyaslandığında; 2006 yılında gerçekleştirilen çalışmada balık avcılığı yapan kişilerin oranı daha yüksektir. Doğan ve Gönülal, (2014), tarafından Çanakkale ilinin Gökçeada ilçesinde gerçekleştirilen çalışmada; katılımcıların %57,1 oranla amatör veya profesyonel olarak balık avlamakta oldukları belirlenmiştir.

Tablo 39

Tüketicilerin balık avlama durumu

Balık Avlama Durumu	Sayı	Oran (%)
Evet	53	19,5
Hayır	219	80,5
Toplam	272	100,0

Balık avladığını belirten tüketicilere “Avladığınız balıkları tüketiyor musunuz?” sorusu sorulduğunda; 53 katılımcının %88,7’sinin (47 kişi) avladığı balığı tükettiği belirlenirken, %11,3’ünün (6 kişi) tüketmediği belirlenmiştir (Tablo 40).

Tablo 40

Tüketicilerin avladıkları balıkları tüketme durumu

Avlanan Balık Tüketimi	Sayı	Oran (%)
Evet	47	88,7
Hayır	6	11,3
Toplam	53	100,0

Avladığı balıkları tüketen 47 kişiye “Su ürünlerini tüketim amaçlı satın alma durumunuz nasıl etkileniyor?” sorusu sorulduğunda; tüketicilerin %59,6’sının (28 kişi) satın alımlarının etkilenmediği, %40,4’ünün (19 kişi) satın alımlarının azaldığı belirlenmiştir (Tablo 41).

Tablo 41

Avladığı balığı tüketen tüketicilerin balık satın alımlarına etkisi

Satın Alıma Etki	Sayı	Oran (%)
Etkilenmiyor	28	59,6
Azalıyor	19	40,4
Toplam	47	100,0

Balık avlayan katılımcılara; “Balık avlarken, deniz ekosisteminin sürdürülebilirliği açısından avladığınız balığın boyutuna dikkat ediyor musunuz?” sorusu sorulduğunda; katılımcıların %90,6’sının (48 kişi) dikkat ettiği, %9,4’ünün (5 kişi) dikkat etmediği belirlenmiştir (Tablo 42).

Tablo 42

Balık avlayanların balık boyuna dikkat etme durumları

Balık Boyuna Dikkat	Sayı	Oran (%)
Evet	48	90,6
Hayır	5	9,4
Toplam	53	100,0

Çalışma kapsamında tüketici bilincini belirlemek amacıyla; balık tüketen katılımcılara “Balık satın alırken, av yasağı zamanlarına ve o dönem için belirlenen balık boy ölçülerine dikkat ediyor musunuz?” sorusu yöneltildiğinde katılımcıların; %47,2’sinin av yasağına dikkat ettikleri, %52,8’inin av yasağına dikkat etmedikleri tespit edilmiştir (Tablo 43).

Tablo 43

Tüketicilerin av yasağına dikkat etme durumu

Av Yasağına Dikkat	Sayı	Oran (%)
Evet	126	47,2
Hayır	141	52,8
Toplam	267	100,0

Balık satın alırken av yasağı zamanlarına ve o dönem için belirlenen balık boy ölçülerine dikkat eden tüketicilere, dikkat etme nedenleri sorulduğunda; %35,5 oranla denizlerin biyolojik çeşitliliğinin korunması, %33,7 oranla ekosistemin sürdürülebilirliği, %30,7 oranla türlerin devamlılığına bağlı olarak fiyatların makul kalması nedenleriyle dikkat ettikleri belirlenmiştir (Tablo 44).

Tablo 44

Tüketicilerin av yasağına duyarlılıklarının nedenleri

Dikkat Nedenleri	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Denizlerdeki biyolojik çeşitliliğin korunması	594	35,5	1
Ekosistemin sürdürülebilirliği	564	33,7	2
Türlerin devamlılığına bağlı olarak, fiyatların makul kalması	514	30,7	3
Toplam	1672	100,0	

Son yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınının, tüketicilerin su ürünleri tüketimini ne yönde etkilediğini belirlemek amacı ile tüketicilere “Covid-19 salgını sebebiyle balık tüketiminizde bir artış oldu mu?” sorusu sonucunda tüketicilerin %66,7’sinin tüketimlerinin değişmediği, %17,2’sinin tüketimlerinin arttığını ve %16,1’inin ise tüketimlerinin azaldığını belirlenmiştir. (Tablo 45).

Tablo 45

Covid-19 salgınının tüketim üzerine etkisi

Tüketim	Sayı	Oran (%)
Değişmedi	178	66,7
Arttı	46	17,2
Azaldı	43	16,1
Toplam	267	100,0

Covid-19 salgını döneminde, tüketimi artan tüketicilere tüketimlerdeki artışın sebebi sorulduğunda; tüketicilerin %35,9'unun bağışıklık sistemini güçlendirmesi sebebiyle, %34,9'unun doğal olması sebebiyle ve geriye kalan %29,2'sinin ise ailecek akşam yemeklerinde daha sık bir arada bulunma sebebiyle tüketimlerinin arttığı belirlenmiştir (Tablo 46).

Tablo 46

Covid-19 salgın döneminde tüketimlerdeki artış sebebi

Artış Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Bağışıklık sistemini güçlendirmesi	215	35,9	1
Doğal olması	209	34,9	2
Ailecek akşam yemeklerinde daha sık bir arada bulunmak	175	29,2	3
Toplam	599	100,0	

Son yıllarda özellikle deniz ekosistemi için çevresel bir sorun olarak meydana gelen ve denizleri etkisi altına alan müsilajın, tüketicilerin su ürünleri tüketimlerini ne yönde etkilediğini belirlemek amacı ile tüketicilere “Müsilaj sonrası tüketiminizde bir değişiklik oldu mu?” sorusu sorulduğunda; tüketicilerin %63,3'ünün tüketiminin azaldığı ve %36,7'sinin tüketiminin değişmediği belirlenmiştir (Tablo 47).

Tablo 47

Müsilajın tüketim üzerine etkisi

Tüketim	Sayı	Oran (%)
Azaldı	169	63,3
Değişmedi	98	36,7
Toplam	267	100,0

Müsilaj döneminde, tüketimi azalan tüketicilere, tüketimlerdeki azalışın sebebi sorulduğunda; tüketicilerin %50,8'inin sağlığa zararlı olduğunu düşündüğü için, %24,8'inin normale göre fiyatların yüksek olduğunu düşündüğü için, %24,3'ünün ise ürün çeşitliliğinin az olmasından dolayı tüketimlerinin azaldığını belirlenmiştir (Tablo 48).

Tablo 48

Müsilaj döneminde tüketimlerindeki azalış sebebi

Azalış Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Sağlığa zararlı olduğunu düşünmek	786	50,8	1
Normale göre fiyatların yüksek olması	384	24,8	2
Ürün çeşitliliğinin az olması	376	24,3	3
Toplam	1546	100,0	

4.2.2. Balık Dışında Diğer Su ürünleri Tüketim Durumu

Balık kadar öneme sahip olan fakat hakkında tüketici bilincinin düşük olduğu öngörülen balık dışındaki su ürünlerinin tüketimi çalışma kapsamında incelendiğinde; katılımcıların %49,6'sının tükettiği, %50,4'ünün tüketmediği belirlenmiştir (Tablo 49). Balcı vd., (2016), tarafından Malatya ilinde gerçekleştirilen çalışmada; balık dışında su ürünlerini tüketen bireylerin oranının %18,0 olduğunu, tüketmeyen bireylerin oranının ise %78,0 olduğunu saptamıştır. Kılıç vd., (2019), tarafından Ardahan ilinde gerçekleştirilen çalışmada; tüketicilerin yaklaşık %77,0'sinin balık dışı su ürünlerini tüketmediği belirlenmiştir. Yavuz vd., (2015), tarafından Ankara ilinde gerçekleştirilen çalışmada tüketicilerin %24,4'ünün balık dışı su ürünleri tükettiği, %75,6'sının ise tüketmediği belirlenmiştir. Ele alınan benzer çalışmalara bakıldığında; su ürünleri kapsamında balık dışı su ürünlerinin, balık kadar tüketilmediği aşikârdır. İncelenen çalışmalar doğrultusunda ve Çanakkale ilinde yapılan çalışmada elde edilen sonuç; balık dışı su ürünleri tüketim oranının Çanakkale ilinde daha yüksek olduğu yönündedir. Bu sonucun nedenleri arasında; Çanakkale ilinin denize kıyısı olması ve bu durum sonucunda halkın yetiştirilen ve avlanan tüm su ürünlerine daha fazla ulaşım sağlıyor olması gösterilebilir. Fakat yine de Çanakkale ilinde balık dışındaki su ürünleri balık kadar tercih edilmemektedir.

Tablo 49

Ankete katılanların balık dışında su ürünleri tüketimi

Nitelikler	Sayı	Oran (%)
Evet	135	49,6
Hayır	137	50,4
Toplam	272	100,0

Eğitim durumu ile balık dışı su őrőnleri tőketimi arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda eğitim seviyesi arttıa, balık dışı su őrőnleri tőketiminin arttığı sőylenbilir (Tablo 50).

Tablo 50

Eğitim durumu ile balık dışı su őrőnleri tőketimi arasındaki ilişki

Eğitim Durumu	Balık dışı su őrőnleri tőketimi		Toplam
	Hayır	Evet	
Lise ve altı	75	53	128
Lise őreri	62	82	144
Toplam	137	135	272

p: 0.011<0.05

Gelir dőzeyi ile balık dışı su őrőnleri arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda gelir dőzeyi arttıa, balık dışı su őrőnlerinin tőketim oranının arttığı sőylenbilir (Tablo 51).

Tablo 51

Gelir dőzeyi ile balık dışı su őrőnleri tőketimi arasındaki ilişki

Gelir dőzeyi	Balık dışı su őrőnleri tőketimi		Toplam
	Hayır	Evet	
<3000	21	12	33
3000-5000	56	36	92
5000-10000	48	58	106
10000>	12	29	41
Toplam	137	135	272

p: 0,002 <0.05

Balık dışında diğer su őrőnlerini tőketen tőketicilere sıklıkla hangi su őrőnlerini tőkettikleri sorulduğunda tőketicilerin őrnelikli olarak; %24,0'ünün karides, %23,3'ünün kalamar %17,3'ünün ahtapot, %17,3'ünün midye, %9,8'inin tarak, %8,4'ünün ıstakoz tőkettiđi belirlenmiştir (Tablo 52). Bu konuda yapılan başka bir araştırmada Yavuz vd., (2015), balık dışı su őrőnleri tőketimi içerisinde birinci sırada %47,5 oranla midye, ikinci sırada kalamar ve őrüncü sırada karides tőketildiđini tespit etmiştir.

Tablo 52

Tüketicilerin sıklıkla tükettikleri diğer su ürünleri

Su Ürünü	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Karides	499	24,0	1
Kalamar	485	23,3	2
Ahtapot	360	17,3	3
Midye	360	17,3	3
Tarak	203	9,8	4
Istakoz	175	8,4	5
Toplam	2082	100,0	

Balık dışı su ürünü tüketen tüketicilere balık dışında diğer su ürünlerini hangi ortamlarda tükettikleri sorulduğunda tüketicilerin; %34,2'sinin restoran, %30,4'ünün ev, %22,0'sinin sokak ve %13,4'ünün piknik ortamlarında tükettikleri belirlenmiştir (Tablo 53).

Tablo 53

Tüketicilerin su ürünleri tükettikleri ortam

Ortam	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Restoran	499	34,2	1
Ev	443	30,4	2
Sokak	321	22,0	3
Piknik	196	13,4	4
Toplam	1459	100,0	

Balık dışında diğer su ürünlerini tüketmeyen tüketicilere neden tüketmedikleri sorulduğunda %32,8'inin alışkın olmadıkları için tüketmedikleri, %26,9'unun pahalı buldukları için tüketmedikleri, %20,7'sinin hijyenik bulmadıkları için tüketmedikleri ve son olarak %19,7'sinin ise lezzetli bulmadıkları için tüketmedikleri belirlenmiştir (Tablo 54).

Tablo 54

Tüketicilerin su ürünleri tüketmeme sebepleri

Tüketmeme Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Alışkın olmadığım için tüketmiyorum	506	32,8	1
Pahalı buluyorum	415	26,9	2
Hijyenik bulmuyorum	320	20,7	3
Lezzetli bulmuyorum	304	19,7	4
Toplam	1545	100	

4.2.3. Balık ve Diğer Su Ürünlerinin Tedarik Durumu

Tüketicilere balık ve diğer su ürünlerini nereden temin ettikleri sorulduğunda; %26,0'sının balık halinden, %16,0'sının balık dükkânlarından, %14,0'ünün pazar yerlerinden, %10,2'sinin oltacıardan, %9,7'sinin süper marketlerden, %9,4'ünün kendisinin tuttuğu, %7,9'unun yetiştiricilik işletmelerinden, %7,0'sinin yakınlarından temin ettikleri belirlenmiştir (Tablo 55). Kızılaslan ve Nalinci, (2013), Amasya ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; bireyler balığı, %87,5 oranla sabit satıcıdan, %5,4 oranla sokak satıcısından, %3,9 oranla kendisi tutarak, %2,4 oranla yetiştiricilerden alarak ve %0,6 oranla diğer yerlerden temin ettiklerini belirlemiştir. Bolat ve Telli, (2019), tarafından Denizli ilinde gerçekleştirilen çalışmada; katılımcıların su ürünlerini genel olarak %67,0 oranla balık halinden, %20,0 oranla ise pazaryerlerinden satın almayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Arslan ve İzci, (2016), tarafından Antalya ilinde gerçekleştirilen çalışmada, bireylerin su ürünlerini %41,4 oranla genellikle marketten aldığı belirlenmiştir.

Tablo 55

Tüketicilerin balık ve diğer su ürünlerini tedarik yerleri

Temin Yeri	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Balık Hali	1039	26,0	1
Balık Dükkânı (Hal harici)	638	16,0	2
Pazar yeri	559	14,0	3
Oltacılar	407	10,2	4
Süper Marketler	387	9,7	5
Kendisi	375	9,4	6
Yetiştiricilik İşletmeleri	314	7,9	7
Yakını	279	7,0	8
Toplam	3998	100,0	

Tüketicilere balık ve diğer su ürünlerini tedarik ettikleri yerlerin, tüketim tercihlerini ve biçimlerini etkileyip etkilemediği sorulduğunda; %72,7'sinin tercihlerinin etkilendiği, %27,3'ünün tercihlerinin etkilenmediği belirlenmiştir (Tablo 56).

Tablo 56

Tedarik yerlerinin tüketim tercihleri üzerine etkisi

Tüketime Etki	Sayı	Oran (%)
Evet	194	72,7
Hayır	73	27,3
Toplam	267	98,2

Tüketicilere su ürünleri satın aldıkları/temin ettikleri yeri tercih etmede en önemli sebeplerinin ne olduğu sorulduğunda; katılımcıların %23,6'sının tanıdıkları ve güvendikleri bir işletme oluşu ilk tercih sebebi olarak belirlenmiştir. Sırasıyla; %23,0 oranla hijyen kurallarına dikkat ediyor oluşu, %20,4 oranla müşteriye karşı ilgili oluşu, %17,8 oranla fiyatların uygun oluşu ve son olarak %15,2 oranla konumu sebepleri ile tercih edildiği belirlenmiştir (Tablo 57). Kızılaslan ve Nalinci, (2013), tarafından Amasya ilinde gerçekleştirilen çalışmada; bireylerin balık satın alırken tercih ettikleri yeri tercih etme sebepleri, %53,3 oranla taze olması, %27,8 oranla güvenilir olması, %9,0 oranla ulaşımın kolay olması, %5,7 oranla alışkanlık ve %3,9 oranla ekonomik olması olarak belirlenmiştir.

Tablo 57

Tüketicilerin su ürünleri temin ettiği yeri tercih etme sebebi

Tercih Sebebi	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Tanıdığım ve güvendiğim bir işletme oluşu	1182	23,6	1
Hijyen kurallarına dikkat ediyor oluşu	1154	23,0	2
Müşteriye karşı ilgili oluşu	1020	20,4	3
Fiyatların uygun oluşu	890	17,8	4
Konumu	762	15,2	5
Toplam	5008	100,0	

Diğer taraftan araştırmaya dahil olan tüketicilerin su ürünlerini satın aldıkları/temin ettikleri yerlerdeki su ürünleri çeşitliliğini yeterli bulup bulmadıkları Tablo 58'de incelenmiştir. Bu bulgulara göre tüketicilerin %89,1'i satın aldıkları/temin ettikleri yerlerdeki su ürünleri çeşitliliğini yeterli bulurken %10,9'u yeterli bulmamaktadır.

Tablo 58

Tüketicilerin su ürünleri çeşitliliğini yeterli bulup bulmadığı

Çeşit Yeterliliği	Sayı	Oran (%)
Evvet	238	89,1
Hayır	29	10,9
Toplam	267	100,0

4.2.4. Tüketicilerin Toplam Gıda ve Su Ürünleri İçin Harcama Durumları ve Fiyatlar Konusunda Düşünceleri

Katılımcıların gıda harcamalarının 300 TL ile 7000 TL arasında değiştiği tespit edilmiştir. Tüketicilerin toplam gıda harcaması ortalaması ise 1888,24 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 59).

Tablo 59

Tüketicilerin toplam gıda harcamaları

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Toplam gıda harcaması (aylık/TL)	300	7000	1888,24	1017.209

Tüketicilerin balık tüketimi için harcadıkları bütçe 10 TL ile 1500 TL arasında değişmektedir. Balık tüketimi için ayrılan bütçe ortalaması aylık 289,74 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 60).

Tablo 60

Tüketicilerin balık için tüketim harcamaları

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Balık tüketim bütçesi (aylık/TL)	10	1500	289,74	230.202

Tüketicilerin balık dışında diğer su ürünleri tüketimi için ayırdıkları aylık bütçe 0 TL ile 700 TL arasında olup, ortalama 136,27 TL olarak hesaplanmıştır (Tablo 61).

Tablo 61

Tüketicilerin diğer su ürünleri için tüketim harcamaları

	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Balık dışı su ürünleri tüketim bütçesi (aylık/TL)	0	700	136,27	121.544

Tüketicilere balık fiyatlarını diğer et ürünlerinin fiyatlarına göre nasıl buldukları sorulduğunda; %64,3'ünün normal bulunduğu, %27,6'sının pahalı bulunduğu, geriye kalan %8,1'inin ise ucuz bulunduğu belirlenmiştir (Tablo 62). Bolat ve Telli, (2019), Denizli ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada; bireylerin balık fiyatlarını %51,0 oranla normal, %44,0 oranla pahalı, %1,0 oranla ise ucuz bulduklarını belirtmişlerdir. Bayraktar vd., (2019), Ankara ve Çanakkale illerinde gerçekleştirdiği çalışmada; bireylerin balık fiyatlarını diğer et fiyatlarıyla kıyasladığında %22,0 oranla pahalı, %35,0 oranla ucuz ve %29,0 oranla ise normal bulduklarını belirlemişlerdir.

Tablo 62

Tüketicilerin balık fiyatları ile diğer et fiyatlarını mukayesesi

Değerlendirme	Sayı	Oran (%)
Normal	175	64,3
Pahalı	75	27,6
Ucuz	22	8,1
Toplam	272	100,0

Balık fiyatlarını pahalı bulan tüketicilerin, öncelikle %40,9 oranla “denizden tezgâha gelene kadar fiyatın artış gösteriyor” olduğu için pahalı buldukları belirlenmiştir. Sonrasında %35,4 oranla “aşırı avlanmadan dolayı denizlerde balık türlerinin azalması ve buna bağlı olarak fiyatların artması” ve son olarak %23,7 oranla “gelirim yeterli olmaması” gerekçeleri ile pahalı buldukları belirlenmiştir (Tablo 63).

Tablo 63

Tüketicilerin balık fiyatlarını neden pahalı bulduğu

Pahalı Bulma Nedenleri	Skor	Oran (%)	Önem Sırası
Denizden tezgâha gelene kadar fiyatın artış gösteriyor olması	335	40,9	1
Aşırı avlanmadan dolayı denizlerde balık türlerinin azalması ve buna bağlı olarak fiyatların artması	290	35,4	2
Gelirim yeterli olmaması	194	23,7	3
Toplam	819	100	

Tüketicilere “Balık fiyatları ile tüketim miktarınız, tüketim sıklığınız arasında ters orantılı bir ilişki var mı?” sorusu sorulduğunda; %52,8’inin tüketim sıklığının fiyatlardan etkilendiği, %47,2’sinin tüketim sıklığının fiyatlardan etkilenmediği belirlenmiştir (Tablo 64). Bu sonuç doğrultusunda; ürün fiyatı arttığında tüketicinin alımı düşmekte, ürün fiyatı azaldığında tüketicinin alımı artmaktadır.

Tablo 64

Balık fiyatları ve tüketimleri arasındaki ilişki

Tüketime Etki	Sayı	Oran (%)
Evet	141	52,8
Hayır	126	47,2
Toplam	267	98,2

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çanakkale ili Merkez ilçedeki tüketicilerin balık ve diğer su ürünlerini tüketim eğilimlerini incelemek amacıyla ankete katılmayı kabul eden 272 tüketici ile yüz yüze görüşme sağlanarak anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anketten elde edilen veriler analiz edildiğinde 272 bireyin büyük bir çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Tüketiciler 19-74 yaş aralığında, yaş ortalaması 37 ve büyük bir çoğunluğunun doğduğu yer Çanakkale'dir. Su ürünleri tüketiminde büyük bir rol oynadığı düşünülen eğitim durumuna bakıldığında ise; büyük bir çoğunluk ilk sırada lise, sonrasında ön lisans, ilkokul, ortaokul, lisansüstü, okur-yazar ve okur-yazar olamayanlar şeklinde sıralanmaktadır. Bireylerin meslek gruplarını çoğunlukla özel sektör, ardından sırasıyla esnaf, işçi, kamu sektörü ve diğer meslekler oluşturmaktadır. Tüketicilerin çoğunluğunun sosyal güvencesi bulunmaktadır ve büyük bir çoğunluğunun medeni durumu evlidir. Tüketicilerin hanedeki nüfus varlıkları 1 ila 6 kişi arasında değişmekte olup, çoğunluğu hanelerinde 3 kişi yaşamaktadır. Yaşamın pek çok alanında çoğu imkân ve olanağın kaynağı olan gelir düzeyleri incelendiğinde; katılımcıların büyük bir çoğunluğu aylık 5000-10000 TL arası hane gelirin sahiptir. Bireylerin toplam gıda harcamaları 300 TL ile 7000 TL arasında değişmekte olup ortalama gıda harcaması 1888 TL'dir. Gıda harcamalarının içerisinde balık tüketimi için ayrılan bütçe 10 TL ile 1500 TL arasında değişmekte olup, ortalama olarak 290 TL'dir. Balık dışı su ürünleri tüketim harcamasına bakıldığında; ankete katılım sağlayan 272 kişiden balık dışında su ürünleri tüketen 135 kişinin belirttiği aylık su ürünleri tüketim harcaması ortalama 135 TL'dir.

İnsan sağlığı açısından büyük öneme sahip su ürünleri tüketimine bakıldığında; Türkiye ortalaması kişi başı yıllık 6,3 kg'dır (TUİK, 2020). Ankete katılan bireylerin aylık tüketimi 1,4kg/ay, yıllık tüketimleri ise 16,8/yıl olarak belirlenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda Çanakkale ili Merkez ilçede su ürünleri tüketim oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ankete katılan 272 kişiden 5'inin, büyük bir oranla "tüketim alışkanlığım yok" yanıtını vererek balık tüketmedikleri belirlenmiştir. Geriye kalan 267 kişinin balık tükettiği belirlenerek, balığı büyük bir oranla "sağlıklı ve taze olduğu için" tükettikleri belirlenmiştir. Balık tüketen kişilerin tüketim sıklıkları ele alındığında; %34,5 oranla haftada bir kez tüketim gerçekleştirmektedirler. Medeni durum ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde ise; yine istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Bu

durumda evli olan bireylerin, bekâr olan bireylere göre daha sık balık tüketme eğiliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelir düzeyi ile balık tüketim sıklığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bireylerin gelir düzeyi arttıkça, balık tüketim sıklıklarının arttığı belirlenmiştir. Bireyler büyük bir oranla öncelikli olarak kırmızı et tüketimini tercih ederken, balık eti tüketimi son sırada gelmektedir. Balık tüketen katılımcıların büyük bir çoğunluğu “daha lezzetli olması” sebebiyle öncelikli olarak deniz (avcılık) balığını tüketmeyi tercih etmektedirler. Tüketicilerin büyük bir çoğunluğu balığı tüm aile için satın almakta ve taze olarak tüketmektedir. Eğitim düzeyi ile tüketicilerin balığı kim için satın aldığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda eğitim düzeyi arttıkça, tüketicilerin kendileri için balık satın alma oranının arttığı söylenebilir. Gelir düzeyi ile tüketicilerin balığı kim için satın aldığı arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda gelir düzeyi arttıkça, tüketicilerin aile üyeleri için balık satın alma oranının arttığı söylenebilir. Tüketiciler en çok hamsi, sonrasında lüfer, sardalya, palamut ve diğer balık türlerini sevdiğini belirtirken, en sık tükettikleri balıklar arasında öncelikle hamsi, sonrasında sardalya, çipura, lüfer ve diğer balık türleri gelmektedir. Bireylerin sevdikleri ve tükettiği balık türleri farklılık göstermektedir. Lüfer balığı diğer balık türlerine göre yüksek fiyatlı bir balıktır. Lüfer balığı sevilen balık türlerinde ikinci sırada yer alırken, tüketilen balık türlerinde dördüncü sırada yer almaktadır. Bu durumun temel sebeplerinden biri olarak gelir düzeyi gösterilebilir. Tüketicilerin balığı sıklıkla kış mevsiminde ve akşam öğününde tüketmeyi tercih ettikleri belirlenmiştir. Büyük bir çoğunluğun ev ortamında balık tükettikleri ve su ürünleri tükettikleri ortam ile tüketimleri arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bireylerin %50,4’ü balık dışı su ürünlerini tüketirken, %49,6’sı tüketmemektedir.

Eğitim durumu ile balık dışı su ürünleri tüketimi arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda eğitim seviyesi arttıkça, balık dışı su ürünleri tüketiminin arttığı söylenebilir. Gelir düzeyi ile balık dışı su ürünleri arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Bu durumda gelir düzeyi arttıkça, balık dışı su ürünlerinin tüketim oranının arttığı tespit edilmiştir. Balık dışında su ürünü tüketen tüketiciler sıklıkla karides, sırasıyla kalamar, ahtapot ve midye tüketmeyi tercih etmektedirler ve büyük bir oranla su ürünlerini restoranda tüketmektedirler. Balık dışındaki su ürünlerini tüketmeyen bireylerin öncelikli olarak;

alışkın olmadıkları için ve pahalı bulmaları sebebiyle balık dışı su ürünlerini tüketmedikleri belirlenmiştir.

Ankete katılan Çanakkale ili tüketicilerinin büyük bir çoğunluğu balığı balık halinden, sonrasında; hal harici balık dükkânlarından, pazar yerlerinden ve diğer yerlerden temin ettikleri belirlenmiştir. Tüketicilerin ürün satın aldıkları yerin; tüketim tercihleri, tüketim sıklıkları üzerine etkisinin olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun temin yerlerindeki çeşitliliği yeterli bulduklarını belirlenmiştir. Alışveriş yapılan yerin tercih edilmede ki en büyük sebebi, tüketicilerin tanıdıkları ve güvendikleri bir işletme oluşudur. İşletmelerin tercih edilme sebeplerinde sırasıyla hijyen kurallarına dikkat ediliyor oluşu, müşteriye karşı ilgili oluşu, fiyatların uygun olması ve konumu kriterleri gelmektedir. Balık seçiminde dikkat edilen kriterler ise büyük bir oranla taze olması, lezzeti, mevsimi olup olmadığıdır. Avcılıktan tüketime, deniz ekosisteminin sürdürülebilirliği açısından büyük bir öneme sahip olan av yasaklarına dikkat etme durumunun tüketici bilincini belirlemek amacıyla sorulan “Balık satın alırken, av yasağı zamanlarına ve o dönem için belirlenen balık boy ölçülerine dikkat ediyor musunuz?” sorusu sonucunda; katılımcıların çoğunun dikkat etmediği belirlenmiştir. Türlerin devamlılığı, deniz ekosisteminin sürdürülebilirliği için balık avcılığı yapan ve satışını yapan kişiler kadar, tüketicilerin de bu konuda bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Tüketici av yasağı dönemlerinde ve normal zamanlarda belirli boy ölçüsünün altındaki balıkları tüketmeyi tercih ettiği sürece bu durumun önüne geçilmesi zor olacaktır.

Meslek ile balık satın alırken, av yasağı zamanlarına dikkat etme durumu arasındaki ilişki incelendiğinde; istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p<0.05$). Av yasağına ve balık boylarına dikkat eden tüketicilerin, dikkat etme sebebi büyük bir oranla denizlerin biyolojik çeşitliliğinin korunmasıdır.

Tüketiciler tarafından balık fiyatları ve diğer et fiyatları kıyaslandığında katılımcıların büyük bir çoğunluğu balık fiyatlarını normal bulmuştur. Sırasıyla pahalı ve çok az bir kesimin ucuz bulduğunu belirlenmiştir. Pahalı bulan tüketicilerin, büyük bir çoğunlukla denizden tezgaha gelene kadar fiyatın artış gösteriyor olduğunu düşündüklerinden dolayı pahalı bulduklarını belirlenmiştir. Tüketicilere, tüketimi etkileyen en büyük faktörlerden biri olan; tüketilen ürünün fiyatı ile tüketicilerin tüketim sıklıkları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla “Balık fiyatları ile tüketim miktarınız, tüketim sıklığınız arasında ters orantılı bir ilişki var mı?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya tüketiciler

büyük bir oranla evet yanıtını vererek; balık fiyatları yükseldiğinde tüketimlerinin azaldığını, balık fiyatları düştüğünde tüketimlerinin arttığını belirtmişlerdir.

Tüm dünyayı, yaşamı ve gıda sektörünü etkisi altına alan Covid-19 salgını süresince tüketicilerin büyük çoğunluğunun tüketim rutinlerinde bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir. Tüketimlerini arttıran tüketicilerin ise bağışıklık sistemini güçlendirmesi gerekçesi ile su ürünleri tüketimlerini arttırdıklarını belirlenmiştir. Aynı dönem içerisinde Marmara Denizi'ni etkisi altına alan müsilajın, tüketicilerin su ürünleri tüketimleri üzerine olan etkisi incelendiğinde; tüketicilerin büyük çoğunluğunun sağlığa zararlı olduğunu düşündükleri gerekçesiyle o dönem içerisinde tüketimlerinde azalma olduğunu belirlenmiştir.

Anket katılımcılarının büyük bir çoğunluğu düzenli olarak spor yapmamakta, çoğunluğu sigara kullanmakta, büyük bir çoğunluğunun da kronik bir rahatsızlığı bulunmamaktadır. Katılımcılara “Daha önce herhangi bir diyet programı kapsamında, su ürünleri tüketmek durumunda kaldınız mı?” sorusu sorulduğunda; katılımcıların büyük bir çoğunluğunun daha önce bir program kapsamında su ürünleri tüketmek zorunda kalmadıkları belirlenmiştir. Tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun reklam, broşür ve benzeri araçlar ile karşılaştıklarında su ürünleri tüketimlerinde bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir. Su ürünlerinin sağlık üzerine etkilerine dair bir seminer düzenlendiğinde, tüketicilerin çoğunluğunun katılım sağlamayacağı belirlenmiştir. Tüketiciler %19,5 oranla balık avlamakta olup, büyük çoğunluğu balık boyutlarına dikkat ederek avlandıklarını belirtmişlerdir. Balık avlayan bireylerin çoğu avladıkları balıkları tüketmektedirler. Avlanan balıkların tüketilmesi, bireylerin büyük bir çoğunluğunun tüketim amaçlı satın alımını etkilememektedir. Çalışma kapsamında tüketicilerin piyasaya dair düşünce ve önerileri değerlendirildiğinde; tüketicilerin büyük bir çoğunluğu fiyatların daha uygun olmasını temenni ettiklerini, ikinci çoğunluk bilinçli avlanma ile balık çeşitliliği ve ekosistem korunması gerektiğini, üçüncü çoğunluk ise su ürünlerinin herkes tarafından tüketilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye’de bireylerin su ürünleri tüketimi alışkanlıklarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda bireylerin tüketimleri yaşadıkları bölgeye göre, alışkanlıklarına göre, sosyo-demografik özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Bireylerin su ürünleri tüketiminin yeterli düzeyde olması ve tüketim gerekliliğinin bilincinde olmaları gelir düzeyi, eğitim seviyeleri, alışkanlıklar ve benzeri birçok etkene bağlı olmasının yanı sıra çoğunlukla yaşadıkları şehrin kıyı şeridinde konumlanmış olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Çanakkale

Marmara bölgesinde kıyı şeridinde konumlanmış, halk tarafından amatör ve profesyonel şekilde balıkçılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bir ildir. Bu sebeple halkın su ürünleri tüketimine olan eğilimlerinin fazla olduğu düşünülmektedir. Çalışma sonucunda Çanakkale ilinde kişi başına aylık tüketim miktarı 1,4 kg/ay olarak belirlenirken, yıllık tüketim 16,8/yıl olarak belirlenmiştir. Bu veriler Türkiye ortalaması (kişi başı yıllık tüketim 6,3 kg/yıl), (TÜİK,2020) ile kıyaslandığında ortaya çıkan miktar Türkiye ortalamasının üzerindedir. Fakat dünya geneli ile kıyaslama yapılacak olduğunda, ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte kişi başına yıllık tüketim; gelişmiş ülkelerde 24,4 kg, gelişmekte olan ülkelerde 19,4 kg'dır (FAO, 2020). Çalışma sonucunda elde edilen veriler ile kıyaslandığında Çanakkale ilinde yıllık tüketim gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ortalamasının altında kalmaktadır. Gelişmemiş ülkelerde kişi başına yıllık tüketim 12,6 kg, gıda açığı olan ülkelerde ise tüketim 9,3 kg olarak belirlenmiştir. Çanakkale gelişmemiş ve gıda açığı bulunan ülkelerin yıllık ortalamasından yüksek değere sahip iken, Türkiye su ürünleri tüketiminde tüm ülke kategorilerinde ortalama tüketimin altında bir tüketim miktarına sahiptir. Türkiye 2010 ve 2019 yılları arasında dış ticaret verileri incelendiğinde; ithalatta miktar bazında 9 yıllık değişimde %12,3'lük bir artış gözlemlenirken, bu oran ihracatta % 263,3'tür. İhraç edilen ürünlerdeki artış ithal edilen ürünlerden daha fazla orandadır. Türkiye'de kişi başına düşen su ürünleri tüketim miktarının tüm ülke kategorilerinden düşük olduğu göz önünde bulundurulursa; ihraç edilen su ürünlerinin ülke içerisinde nüfusun beslenmesi için ayrılması bir seçenek olsa da, ihraç edilen su ürünlerinin özellikle balık türlerinin, Türkiye nüfusunun kültürel yapı ve alışkanlıkları itibari ile çok sık tercih edilen ürünler olmaması sebebiyle, ihraç edilen ürünlerden elde edilen gelirin Türkiye'de yetiştiricilik sistemlerinin ilerletilmesine yönelik harcamalar haline dönmesi Türkiye içerisinde ki tüketimi daha arttırıcı bir rol oynayabilir.

Çanakkale ilinin mevcut su ürünleri tüketimi göz önünde bulundurularak anket çalışmasının sonuçları değerlendirildiğinde; tüketicinin balık tüketimine karşı olan tutumu ile diğer su ürünlerine karşı tutumu farklılık göstermektedir. Balık haricindeki diğer su ürünlerinin tüketimi, balık tüketimi kadar yaygın olamamakla birlikte tüketicilerin balık harici diğer su ürünlerine karşı ön yargıları mevcuttur. Balık ve insan sağlığında balık kadar öneme sahip olan, zengin protein kaynağı su ürünlerine karşı, bilincin ve bilinçli tüketimin öncelikle Çanakkale, daha sonrasında Türkiye genelinde arttırılması hedeflenmelidir. Bu amaç doğrultusunda su ürünlerinin faydaları, tüketiminin gerekliliği, çeşitli çalışmalar ile ilgili kurumlar tarafından yürütülmelidir. Tüketici bilinci kadar öneme sahip olan bir diğer

etken ürünlerin fiyatlarıdır. Su ürünleri pazarlama zincirinde üretici ve satıcı arasında ki aracılarn mümkün olabildiğince azaltılması, su ürünleri fiyatlarına olumlu olarak yansıyacaktır. Böylelikle tüketici bilincine ek olarak makul su ürünleri fiyatları sonucunda tüketicinin artması ihtimali fazlalaşacaktır. Çalışma sonucunda avcılık yapan kişiler büyük bir çoğunlukla avlama esnasında balık boylarına dikkat ederek avcılığını yaptığını belirtmişlerdir. Fakat tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun satın alımlar sırasında bu hususta özen göstermedikleri belirlenmiştir. Avcılık yapan kişiler kadar tüketicilerin bilinci de sürdürülebilirlik açısından çok önemli bir rol oynamaktadır. Bilinçli avlanma ve bilinçli tüketici hedefi ile sektör şekillendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel F, Civelek O, Sayılı M, Büyükbay EO. 2009. Tokat İli Almus ilçesinde Ailelerin Balık Tüketim Durumu. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fak. Derg.*, 26: 35-43.
- Arslan, M., İzci, L. (2016). “Antalya İli Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 12(1), 75-85.
- Atar, H. H., Alçiçek, Z., (2009). “Su Ürünleri Tüketimi ve Sağlık”. *TAF Prev Med Bull* 8(2), 173-176.
- Aydın, M., Karadurmuş, U., (2013). “Trabzon ve Giresun Bölgelerindeki Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıkları”. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 3(9), 57-71.
- Balcı, M., Birici, N., Şeker, T., Demir, T., & Arısoy, G. (2016). Malatya il Merkezinde Yaşayan Kişilerin Su Ürünleri Tüketim Davranışlarının Değerlendirilmesi.
- Bashimov, G. (2017). “Niğde İlinde Balık Eti Tüketim Alışkanlığının Belirlenmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 4(2), 196-204.
- Baysal, A., (2018). Beslenme. Hatipoğlu Basım ve Yayımevi. Ankara.
- Bemrah, N., Sirot, V., Leblanc, J.-C., & Volatier, J.-L. (2009). Fish and seafood consumption and omega 3 intake in French coastal populations: CALIPSO survey. *Public Health Nutrition*, 12(05), 599. <https://doi.org/10.1017/S1368980008002681>.
- Besler, H. T., (2008). “Balık Tüketimi ve Sağlık Etkileşimi”. <http://www.danoneenstitusu.org.tr/newsfiles/32balikvesagliketkilesimiHTB.pdf>
- Bolat, Y., Cevher, H. (2018). Konya ili (Türkiye) su ürünleri tüketim alışkanlıkları üzerine bir anket çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 14(3), 241-252.
- Bolat, Y., Telli, Ö. (2019). “Denizli İli Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 15(1), 80-90.

- Çadır F, Duman M. 2013. Keban Baraj Gölü Ova Bölgesi Halkının Balık Tüketim Alışkanlıklarının Araştırılması. Fırat Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi, 25(1): 61-70.
- Çaylak, B., Çolakoğlu, F., Künili, İ. E., Ormancı, H. B. (2019). "İzmir İli Su Ürünleri Tüketimi ve Tüketici Tercihleri Üzerine Bir Araştırma". *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji dergisi*, 7(sp1), 101-106.
- Çolakoğlu, F. A., İşmen, A., Özcan, Ö., Çakır, F., Yığın, Ç., Ormancı, H. B. (2006). "Çanakkale İlindeki Su Ürünleri Tüketim Davranışlarının Değerlendirilmesi". *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 23(3), 387-392.
- Doğan, K., Gönülal, O., (2014). "Gökçeada Balık Tüketim Alışkanlığının Belirlenmesi ve Sosyoekonomik Analizi". *Su Ürünleri Dergisi*, 29(1), 101-116.
- Ergün, S., Bayraktar, S., Ayvaz, Z. (2019). "Ankara ve Çanakkale'de Su Ürünleri Tüketim Tercihleri ve Alışkanlıkları". *Acta Aquatica Turcica*, 15(2), 213-226.
- FAO, The State of World Fisheries and Aquaculture, 2019
- FAO, 2020. FishStat Plus-Universal software for fishery statistical time series <http://www.fao.org/fishery/statistics/software/fishstat/en>
- Güvenin, O., & Sağlam, N. E. (2020). Ordu ve Samsun'da su ürünleri tüketim tercihleri ve alışkanlıklarının karşılaştırılması. *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 37(3), 259-265.
- Hatırlı, S. A., Demircan, V., & Aktaş, A. R. (2004). Isparta İlinde ailelerin balık tüketiminin analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (1), 245-256.
- Hibbeln, J. R., Davis, J. M., Steer, C., Emmett, P., Rogers, I. Williams, C., & Golding, J. (2007). Maternal seafood consumption in pregnancy and neurodevelopmental outcomes in childhood (ALSPAC study): an observational cohort study. *The Lancet*, 369 (9561), 578–585.
- Kaya, Y., Duyar, H. A., & Erdem, M. E. (2004). Balık yağ asitlerinin insan sağlığı için önemi.

- Kılıç, E., Soylu, M., Uzmanoğlu, M., (2019). “Ardahan İli Su Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi”. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(7), 1028-1039.
- Kızılaslan, H., Nalinci, S., (2013). “Amasya İli Merkez İlçedeki Hanehalkının Kanatlı Eti Tüketim Alışkanlıkları ve Kanatlı Eti Tüketimini Etkileyen Faktörler”. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, (6), 1-18.
- Köprücü, K. (2007). “Türkiye Su Ürünleri Üretim Durumu ve Değerlendirilmesi. *Türk Tarım Dergisi*, 178, 22-28.
- Leblanc, J.C. (2006). CALIPSO, Fish and seafood consumption study and biomarker of exposure to trace elements, pollutants and omega 3. CALIPSO survey (Report).
- Oğuz, C., ve Karakayacı, Z. 2017. Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örneklem Metodolojisi. Konya, Atlas Akademi, 183.
- Olgunoğlu, İ. A., Bayhan, Y. K., Olgunoğlu, M. P., Artar, E., & Ukav, İ. (2014). “Adıyaman İlinde Balık Eti Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi”. *Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi*, 9(1), 21-25.
- Orhan, H., & Yüksel, O. (2010). “Burdur ili su ürünleri tüketimi anket uygulaması”. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-7.
- Sağlık Bakanlığı (2022). <https://www.saglik.gov.tr/TR,22550/saglikli-yemek-tabagim.html>.
- Saygı, H., Saka, Ş., Fırat K., & Katağan, T. (2006). İzmir merkez ilçelerinde kamuoyunun balık tüketimi ve balık yetiştiriciliğine yaklaşımı. Ege Üniversitesi, Su Ürünleri Dergisi, 23(1-2), 133-138.
- Selvi, K., Burcu, K., Tepeli, S. Ö., Kandemir, G. (2022). “Çanakkale'nin Yenice ve Bayramiç ilçelerinde su ürünleri tüketiminin değerlendirilmesi”. *Acta Aquatica Turcica*, (1).
- TEPGE, (2020). Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Su Ürünleri Ürün Raporu, <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/>

- Tunç, D., T., ve Tan, S., (2021). “Su Ürünleri Üretiminde Sürdürülebilirlik Açısından İklim Değişikliğinin Etkisinin İncelenmesi. International Global Change Congress 2021, Çanakkale.
- Turan, H., Kaya, Y., Sönmez, G., 2006. “Balık Etinin Besin Değeri ve İnsan Sağlığındaki Yeri”. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Dergisi, 23(1/3), 505-508.
- TÜİK., (2019). Türkiye İstatistik Kurumu, 2019 yılı Su Ürünleri İstatistikleri.
- TÜİK., (2020). Su Ürünleri İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr>
- Yavuz, G., G., Ataseven, Z.,Y., Gül, U., Gülaç, Z., N.. (2015). “Su Ürünleri Tüketiminde Tüketici Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Ankara İli Örneği”. Yunus Araştırma Bülteni, 1(5): 73-82
- Güngör, M. 2008. Ki-kare testi üzerine. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 84-89

EK 1

ANKET FORMU

ÇOMÜ ZİRAAT FAKÜLTESİ TARIM EKONOMİSİ BÖLÜMÜ
ÇANAKKALE İLİNDE SU ÜRÜNLERİ TÜKETİMİ EĞİLİMLERİNİN İNCELENMESİ
ANKET FORMU

Bu anket çalışması, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde araştırma amaçlı olarak yürütülmektedir. Bu bilimsel çalışmanın amacı, Çanakkale Merkez ilçede tüketicilerin su ürünleri tüketim eğilimlerini belirlemektir. Ankete vereceğiniz cevapların sağlıklı ve tutarlı olması, bu çalışmanın amacına ulaşmasına yardımcı olacaktır.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Anket No:

Tarih:

Yer:

S1	Adı Soyadı	
S2	Telefon numarası (tercihen)	
S3	Cinsiyet	Kadın () Erkek()
S4	Yaş
S5	Memleketiniz:	Yaşadığınız şehir:
S6	Eğitim durumu	Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisans Üstü ()
S7	Üniversite ise bölümü
S8	Meslek	Çalışmıyor () Özel sektör () Kamu sektörü () Emekli () Esnaf () İşçi () Öğrenci () Ev hanımı () Diğer (.....)

S9	Sosyal güvenceniz durumunuz	Yok () Var ()																					
S10	Medeni durumu	Evli () Bekar ()																					
S11	Sizin dışınızda hanedeki nüfus varlığı (Kişi)	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Yaş</th> <th>Kadın</th> <th>Erkek</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0-18</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>18-65</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>65-74</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>74-84</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>84+</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Toplam</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Yaş	Kadın	Erkek	0-18			18-65			65-74			74-84			84+			Toplam		
Yaş	Kadın	Erkek																					
0-18																							
18-65																							
65-74																							
74-84																							
84+																							
Toplam																							
S12	Aylık gelir düzeyiniz nedir? (Haneye giren) (TL)	<table border="1"> <tbody> <tr> <td><3000</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3000-5000</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5000-10000</td> <td></td> </tr> <tr> <td>10000></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	<3000		3000-5000		5000-10000		10000>														
<3000																							
3000-5000																							
5000-10000																							
10000>																							
S13	<p>Toplam gıda harcaması (Aile olarak)</p> <p>Balık tüketimi için ayrılan bütçe (Aile olarak)</p> <p>Balık dışında su ürünleri tüketim harcaması (Aile olarak)</p> <p>(Aylık olarak cevaplayınız.)</p>	<p>(.....TL)</p> <p>(.....TL)</p> <p>(.....TL)</p>																					
S14	Aile olarak aylık su ürünleri tüketim miktarınız ortalama kg																					
S15	Balık tüketiyor musunuz? (Cevabınız EVET ise 17. Soruya geçiniz.)	Hayır () Evet ()																					

516	Balık <u>tüketmiyorsanız</u> tüketmeme sebebiniz?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Pahalı buluyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Lezzetli bulmuyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tedarik edemiyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tüketimi (yemesi) zor</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tüketim alışkanlığım yok</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Pahalı buluyorum						Lezzetli bulmuyorum						Tedarik edemiyorum						Tüketimi (yemesi) zor						Tüketim alışkanlığım yok						Diğer					
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																							
Pahalı buluyorum																																												
Lezzetli bulmuyorum																																												
Tedarik edemiyorum																																												
Tüketimi (yemesi) zor																																												
Tüketim alışkanlığım yok																																												
Diğer																																												
517	Balık tüketim sıklığınız nedir?	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>Haftada bir</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Haftada birden fazla</td> <td></td> </tr> <tr> <td>15 günde bir</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ayda bir</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yılda birkaç kez</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Haftada bir		Haftada birden fazla		15 günde bir		Ayda bir		Yılda birkaç kez		Diğer																															
Haftada bir																																												
Haftada birden fazla																																												
15 günde bir																																												
Ayda bir																																												
Yılda birkaç kez																																												
Diğer																																												
518	Balık tüketim sebebiniz nedir?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Sağlıklı ve taze olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dengeli beslenme</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Lezzet</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tüketim alışkanlıkları</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ekonomik olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Sağlıklı ve taze olması						Dengeli beslenme						Lezzet						Tüketim alışkanlıkları						Ekonomik olması						Diğer					
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																							
Sağlıklı ve taze olması																																												
Dengeli beslenme																																												
Lezzet																																												
Tüketim alışkanlıkları																																												
Ekonomik olması																																												
Diğer																																												

s19	Sıklıkla hangi eti tüketiyorsunuz?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Balık Eti</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kırmızı Et</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kanatlı Et</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kabuklu/ Yumuşakça</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Balık Eti						Kırmızı Et						Kanatlı Et						Kabuklu/ Yumuşakça											
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																	
Balık Eti																																						
Kırmızı Et																																						
Kanatlı Et																																						
Kabuklu/ Yumuşakça																																						
s20	Balık tüketimi için deniz balığını mı kültür balığını mı tercih edersiniz? (Cevabınız FARK ETMİYOR ise 23. soruya geçiniz.)	Deniz () Kültür () Fark etmiyor ()																																				
s21	Özellikle deniz (avcılık) balığı tercih ediyorsanız sebepleriniz nelerdir? (Cevapladıktan sonra 23. Soruya geçiniz.)	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Daha lezzetli olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Daha doğal olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Daha sağlıklı olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Tüketim alışkanlıkları</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Daha lezzetli olması						Daha doğal olması						Daha sağlıklı olması						Tüketim alışkanlıkları						Diğer					
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																	
Daha lezzetli olması																																						
Daha doğal olması																																						
Daha sağlıklı olması																																						
Tüketim alışkanlıkları																																						
Diğer																																						
s22	Özellikle kültür (yetiştiricilik) balığı tercih ediyorsanız sebepleriniz nelerdir?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Daha lezzetli olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Daha uygun fiyatlı olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Daha güvenli olması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kolay ulaşılabilir</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Daha lezzetli olması						Daha uygun fiyatlı olması						Daha güvenli olması						Kolay ulaşılabilir											
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																	
Daha lezzetli olması																																						
Daha uygun fiyatlı olması																																						
Daha güvenli olması																																						
Kolay ulaşılabilir																																						

		Tüketim alışkanlıkları					
		Diğer					
S23	Balığı ailenizde daha çok kim için satın alıyorsunuz?	Kendim () Eşim () Çocuklarım () Tüm aile () Aile büyükleri () Diğer ()					
S24	Balık tüketme biçiminiz sıklıkla hangisidir?	Taze () Tuzlanmış () Konserve () Diğer ()					
S25	Daha çok hangi balığı sevdiğinize göre sınıflandırma yapacak olursanız;		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla
		Sardalya					
		Hamsi					
		İstavrit					
		Çipura					
		Levrek					
		Çinekop					
		Sarıkanat					
		Lüfer					
		Palamut					
		Alabalık					
		Diğer					
S26	Tüketim sıklığınıza göre sınıflandırma yapacak olursanız;		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla
		Sardalya					
		Hamsi					
		İstavrit					
		Çipura					
		Levrek					
		Çinekop					
		Sarıkanat					
		Lüfer					
		Palamut					
		Alabalık					

		Diğer					
S27	Balık tüketim mevsiminiz sıklıkla hangisidir? (Önem sırası) (1 ile 4 arasında bir sıralama yapın ve en çok tükettiğiniz mevsimi 1 ile numaralandırın.)	İlkbahar					
		Yaz					
		Sonbahar					
		Kış					
S28	Balık tüketim öğününüz sıklıkla hangisidir? (Önem sırası) (1 ile 3 arasında bir sıralama yapın ve en çok tükettiğiniz öğünü 1 ile numaralandırın.)	Sabah					
		Öğle					
		Akşam					
S29	Daha çok hangi ortamlarda balık tüketiyorsunuz?		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla
		Ev					
		Piknik					
		Restoran					
		Diğer					
S30	Su ürünlerini tükettiğiniz ortam, tüketiminizi etkiliyor mu? (ev ortamı, piknik, restoran vb.)	Hayır () Evet ()					
S31	Balık dışındaki su ürünlerini tüketiyor musunuz? (Cevabımız HAYIR ise 34. soruya geçiniz.)	Hayır () Evet ()					
S32	Balık dışındaki su ürünlerini tüketiyorsanız, sıklıkla hangileri?		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla
		Kalamar					
		Karides					
		Ahtapot					
		Tarak					
		Istakoz					
		Midye					
		Diğer					

533	<p>Tüketiyorsanız daha çok hangi ortamlarda balık dışındaki su ürünlerini tüketiyorsunuz? (Cevapladıktan sonra 35. soruya geçiniz.)</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ev</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Piknik</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Restoran</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Sokak</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Ev						Piknik						Restoran						Sokak						Diğer																							
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																																			
Ev																																																								
Piknik																																																								
Restoran																																																								
Sokak																																																								
Diğer																																																								
534	<p>Balık dışındaki su ürünlerini tüketmiyorsanız sebebi nedir?</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Lezzetli bulmuyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Pahalı buluyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Hijyenik bulmuyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Alışkın olmadığım için tüketmiyorum</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Lezzetli bulmuyorum						Pahalı buluyorum						Hijyenik bulmuyorum						Alışkın olmadığım için tüketmiyorum						Diğer																							
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																																			
Lezzetli bulmuyorum																																																								
Pahalı buluyorum																																																								
Hijyenik bulmuyorum																																																								
Alışkın olmadığım için tüketmiyorum																																																								
Diğer																																																								
535	<p>Balığı sıklıkla nereden satın alıyorsunuz?</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Pazar yeri</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Balık Hali</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Balık Dükkanı (Hal harici)</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Süper Marketler</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Oltacılar</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kendisi</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Yetiştiricilik İşletmeleri</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Pazar yeri						Balık Hali						Balık Dükkanı (Hal harici)						Süper Marketler						Oltacılar						Kendisi						Yetiştiricilik İşletmeleri						Diğer					
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																																			
Pazar yeri																																																								
Balık Hali																																																								
Balık Dükkanı (Hal harici)																																																								
Süper Marketler																																																								
Oltacılar																																																								
Kendisi																																																								
Yetiştiricilik İşletmeleri																																																								
Diğer																																																								
536	<p>Su ürünleri satın aldığımız yer, su ürünleri tüketiminizi etkiliyor mu?</p>	<p>Hayır () Evet ()</p>																																																						

537	Tercih ettiğiniz satış yerini tercih etmede en önemli sebebiniz?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Tanıdığım ve güvendiğim bir işletme oluşu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Müşteriye karşı ilgili oluşu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Hijyen kurallarına dikkat ediyor oluşu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Fiyatların uygun oluşu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Konumu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Tanıdığım ve güvendiğim bir işletme oluşu						Müşteriye karşı ilgili oluşu						Hijyen kurallarına dikkat ediyor oluşu						Fiyatların uygun oluşu						Konumu						Diğer																													
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																																															
Tanıdığım ve güvendiğim bir işletme oluşu																																																																				
Müşteriye karşı ilgili oluşu																																																																				
Hijyen kurallarına dikkat ediyor oluşu																																																																				
Fiyatların uygun oluşu																																																																				
Konumu																																																																				
Diğer																																																																				
538	Satın aldığınız ya da alabileceğiniz satış yerlerindeki su ürünleri çeşitliliğini yeterli buluyor musunuz?	Hayır () Evet ()																																																																		
539	Balık seçimi yaparken dikkat ettiğiniz kriterler nelerdir?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Fiyatı</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Lezzeti</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Taze oluşu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Üretim şekli</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Boyutu</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Kılçık miktarı</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Mevsimi olup olmadığı</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Pişirme türü</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Satıcıya güven</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Fiyatı						Lezzeti						Taze oluşu						Üretim şekli						Boyutu						Kılçık miktarı						Mevsimi olup olmadığı						Pişirme türü						Satıcıya güven						Diğer					
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																																																															
Fiyatı																																																																				
Lezzeti																																																																				
Taze oluşu																																																																				
Üretim şekli																																																																				
Boyutu																																																																				
Kılçık miktarı																																																																				
Mevsimi olup olmadığı																																																																				
Pişirme türü																																																																				
Satıcıya güven																																																																				
Diğer																																																																				
540	Balık alırken, av yasağı zamanlarına ve o dönem için belirlenen balık boy ölçülerine dikkat ediyor musunuz? (Cevabınız HAYIR ise 42. Soruya geçiniz.)	Hayır () Evet ()																																																																		

541	Dikkat ediyorsanız sebepleri nelerdir?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ekosistemin sürdürülebilirliği</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Denizlerdeki biyolojik çeşitliliğin korunması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Türlerin devamlılığına bağlı olarak, fiyatların makul kalması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Diğer</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Ekosistemin sürdürülebilirliği						Denizlerdeki biyolojik çeşitliliğin korunması						Türlerin devamlılığına bağlı olarak, fiyatların makul kalması						Diğer					
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																											
Ekosistemin sürdürülebilirliği																																
Denizlerdeki biyolojik çeşitliliğin korunması																																
Türlerin devamlılığına bağlı olarak, fiyatların makul kalması																																
Diğer																																
542	Balık fiyatlarını diğer et türlerinin fiyatları ile karşılaştırdığınızda nasıl buluyorsunuz? (Balık fiyatlarını PAHALI bulmuyorsanız 44. soruya geçiniz.)	Ucuz () Normal () Pahalı ()																														
543	Balık fiyatlarını diğer et ürünlerine kıyasla pahalı buluyorsanız sebebi nedir?	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Hiç</th> <th>Az</th> <th>Biraz</th> <th>Fazla</th> <th>Çok Fazla</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Gelirim yetersiz olmaması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Aşırı avlanmadan dolayı denizlerde balık türlerinin azalması ve buna bağlı olarak fiyatların artması</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Denizden tezgaha gelene kadar fiyatın</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla	Gelirim yetersiz olmaması						Aşırı avlanmadan dolayı denizlerde balık türlerinin azalması ve buna bağlı olarak fiyatların artması						Denizden tezgaha gelene kadar fiyatın											
	Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla																											
Gelirim yetersiz olmaması																																
Aşırı avlanmadan dolayı denizlerde balık türlerinin azalması ve buna bağlı olarak fiyatların artması																																
Denizden tezgaha gelene kadar fiyatın																																

		artış gösteriyor olması					
		Diğer					
S44	Balık fiyatları ile tüketim miktarınız, tüketim sıklığınız arasında ters orantılı bir ilişki var mı? (Balık fiyatları yükseldiğinde, tüketim miktarınızın azalması ya da balık fiyatları düştüğünde tüketim miktarınızın artması gibi.)	Hayır () Evet ()					
S45	Covid-19 salgını sebebiyle balık tüketiminizde bir artış oldu mu? (Cevabınız azaldı veya değişmedi ise 47. soruya geçiniz.)	Azaldı () Değişmedi () Arttı ()					
S46	Cevabınız “ arttı ” ise tüketiminizdeki artışın sebebi nedir?		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla
		Doğal olması					
		Bağışıklık sistemini güçlendirmesi					
		Ailecek akşam yemeklerinde daha sık bir arada bulunmak					
		Diğer					
S47	Denizlerde meydana gelen müsilaj sonrası tüketiminizde bir değişiklik oldu mu? (Cevabınız değişmedi veya arttı ise 49. soruya geçiniz.)	Azaldı () Değişmedi () Arttı ()					
S48	Denizlerde meydana gelen müsilaj sonrası tüketiminiz “ azaldı ” ise sebebi nedir?		Hiç	Az	Biraz	Fazla	Çok Fazla
		Sağlığa zararlı olduğunu düşünmek					
		Ürün çeşitliliğinin az olması					

		Normale göre fiyatların yüksek olması					
		Diğer					
S49	Düzenli olarak spor yapıyor musunuz?	Hayır () Evet ()					
S50	Sigara kullanıyor musunuz?	Hayır () Evet ()					
S51	Kronik bir rahatsızlığınız var mı?	Hayır () Evet ()					
S52	Herhangi bir diyet programı dahilinde su ürünleri tüketmek durumunda kaldınız mı?	Hayır () Evet ()					
S53	Su ürünlerine dair reklam, broşür vs. karşılaştığınızda su ürünleri tüketiminizde değişiklik oluyor mu?	Azalıyor () Değişmiyor () Artıyor ()					
S54	Su ürünlerine, tüketiminin sağlık üzerine etkilerine dair bilgilendirme amaçlı bir seminer vb. düzenlense katılım sağlar mısınız?	Hayır () Evet ()					
S55	Balık avlıyor musunuz? (Cevabınız HAYIR ise 59. Soruya geçiniz.)	Hayır () Evet ()					
S56	Avlıyorsanız avladığınız balıkları tüketiyor musunuz?	Hayır () Evet ()					
S57	Avladığınız balıkları tüketiyorsanız, su ürünlerini tüketim amaçlı satın alma durumunuz nasıl etkileniyor?	Azalıyor () Etkilenmiyor () Artıyor ()					
S58	Balık avlarken, deniz ekosisteminin sürdürülebilirliği açısından avladığınız balığın boyuna dikkat ediyor musunuz?	Hayır () Evet ()					
S59	Su ürünleri tüketimine dair, piyasaya dair düşünceleriniz neler? Önerileriniz var mı?					

Anketimize Katıldığınız İçin Teşekkürler

Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz Tuğçe TUNÇ

Danışman: Prof. Dr. Sibel TAN